

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Volební kampaň ve volbách do Poslanecké sněmovny
České republiky v roce 2021**

Magdaléna Orlová

**Plzeň
2023**

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy – teritoriální studia

Volební kampaň ve volbách do Poslanecké sněmovny České republiky v roce 2021

Magdaléna Orlová

Vypracovala: Magdaléna Orlová

Vedoucí práce: PhDr. Petr Krčál, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

**Plzeň
2023**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny literatury.

Plzeň, duben 2023

.....
Magdaléna Orlová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat svému vedoucímu práce PhDr. Petru Krčálovi Ph.D. za cenné rady a odborné vedení. Zároveň bych také chtěla poděkovat rodině a těm nejbližším za jejich podporu.

Obsah

1 Úvod	7
2 Vymezení volební kampaně.....	9
2. 1 Vymezení negativní kampaně	11
2. 2 Vymezení volebního programu	13
2. 2. 1 Zahraničněpolitická dimenze volebních programů	15
2. 2. 2 Priorita témat ve volebním programu.....	17
3 Vybraná témata na úrovni zahraničněpolitické dimenze.....	20
3. 1 Euro.....	21
3. 2 Green Deal	23
3. 3 Migrace	25
4 Metodologie.....	29
5. Analýza zahraničněpolitických témat	32
5. 1 Analýza zahraničněpolitického programu hnutí ANO.....	32
5. 1. 1 Analýza postoje k migraci u hnutí ANO	32
5. 1. 2 Analýza postoje ke Green Dealu u hnutí ANO.....	33
5. 1. 3 Analýza postoje ohledně přijetí eura u hnutí ANO	34
5. 2 Analýza zahraničněpolitického programu Pirátů a Starostů.....	35
5. 2. 1 Analýza postoje k migraci u Pirátů a Starostů.....	35
5. 2. 2 Analýza postoje ke Green Dealu u Pirátů a Starostů.....	36
5. 2. 3 Analýza postoje ohledně přijetí eura u Pirátů a Starostů	36
5. 3 Analýza zahraničněpolitického programu hnutí SPD	38
5. 3. 1 Analýza postoje k migraci u hnutí SPD	38
5. 3. 2 Analýza postoje ke Green Dealu u hnutí SPD	39
5. 3. 3 Analýza postoje k přijetí eura u hnutí SPD	39
5. 4 Analýza zahraničněpolitického programu koalice SPOLU	41
5. 4. 1 Analýza postoje k migraci koalice SPOLU	41
5. 4. 2 Analýza postoje ke Green Dealu koalice SPOLU.....	41
5. 4. 3 Analýza postoje k přijetí eura koalice SPOLU.....	42
6 Výsledky analýz.....	43
6. 1 Zahraničněpolitické téma jako objekt, kterému se dostalo nejvíce prostoru.....	43
6. 2 Zahraničněpolitické téma jako objekt negativní kampaně	45
6. 3 Zahraničněpolitické téma jako objekt nejvyšší názorové odlišnosti	46
6. 4 Kontext řešených témat a obecných postojů strany.....	48
7 Závěr	50
8. Resumé.....	53

Analyzovaná data	55
Seznam literatury	55

1 Úvod

Předvolební boj v roce 2021 polarizoval politické spektrum na dva pomyslné tábory, které mohly po volbách vytvořit vládnoucí koalici. Proti vládnoucím stranám ANO, ČSSD a KSČM se postavily nově vzniklé koalice. Jednak to byla koalice SPOLU, vedená ODS v čele s Petrem Fialou, jednak koalice Pirátů a Starostů, kde byl patrným lídrem Ivan Bartoš. Posledním relevantním aktérem bylo hnutí SPD, které se vymezovalo proti oběma táborům a jehož rétorika byla ze všech relevantních aktérů patrně tou nejrazantnější, co se týká budoucího zahraničního směřování České republiky.

Zformulovat a jasně vyjádřit vnitrostátní a zahraniční směřování politické strany umožňují předvolební kampaně, které jsou jednoznačně potřebné v případě každého předvolebního boje, především do Poslanecké sněmovny ČR, neboť se jedná o vrcholný politický orgán, ze kterého vzejde exekutivní moc. Není to však pouze o zaujetí voliče, ale také o pokusu zdiskreditovat protistranu. České demokratické prostředí v případě voleb umožňuje podnikat kroky, které jasně ovlivní výsledky voleb. Konkrétně se jedná například o celou škálu služeb analytických společností, roli médií, s nimiž jsou spojeny dezinformace, a také to mohou být poslední rozhodnutí vlády, které budou rezonovat v myslích voličů (Lebedová, Eva 2013: 141–143). Předvolební kampaň je jedním z nástrojů k získání mandátů a dovolím si říci, že patří mezi ty klíčové. Výsledkem soustředění intenzivního politického marketingu na všechny možné sektory je například notoricky známá věta "Je to kampaň!". Zde poté můžeme najít souvislost s vynaloženou částkou a úspěchem ve volebním klání do dolní komory Parlamentu ČR, přičemž výše těchto financí odpovídá volebnímu umístění (Transparency International 2021). Má bakalářská práce se zabývá předvolební kampaní v rámci voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2021, analyzovala jsem programy politických stran a koalic, které po volbách obdržely mandát.

Volební programy jsou základní informací pro voliče, protože zahrnují cíle a postupy politických stran, které po obdržení mandátu budou naplňovat či prosazovat. V českém politickém systému, kde je četnost stran mnohem vyšší než například ve Spojeném království či ve Spojených státech amerických, pomáhají veřejnosti se mezi nimi zorientovat. Jedním z důvodů, proč je Česká republika natolik roztržštěná, co se politických stran týče, je samotný politický vývoj. Po druhé světové válce jsme byli součástí sovětské sféry vlivu, kde nebyl prostor pro samovolné vytvoření českých politických norem a zásad. Po roce 1989 pro Československo započala éra, kdy mohly politické strany vznikat a prosazovat své vlastní zájmy, aniž by byly svazovány totalitním režimem. Pluralita politických stran existuje, nicméně rozdělení Československa představuje pro vývoj českého politického systému jakousi startovní čáru. Multipartistický model je typický pro značnou část Evropy, ale často bývá kritizován pro svou křehkost a nestabilitu. Nemůžeme zde proto mluvit o gradualismu, nýbrž o konkurenčním a velmi soutěživém prostředí, které na voliče může působit zmátekne (Lane, J. Erik – Errson, Svante 1987). Předvolební programy v tomto konkurenčním politickém světě představují vymezení slov a činů, které pomohou voliče obeznámit s politickými východisky politického aktéra.

První část je věnována teoretickému rámci, který vymezuje volební kampaně a volební programy a problematiky s tím spojené. Zde odkazují také na odbornou literaturu publikovanou v knihách či odborných časopisech a na nejrůznější studie, které se zabývají samotným vymezením či metodologií, což je pro analyzování volebních programů nutné definovat. Primárním zdrojem druhé, analytické části je politická komunikace obsažená ve volebních programech. Jako sekundární zdroj využívám novinové články, které slouží jako určitý doplněk k profilaci strany, kdy jedna z rolí médií v demokratickém světě, je přinést nezávislý pohled. V práci uvádím také příspěvky ze sociálních sítí uveřejněné samotnými lídry politických stran.

Cílem bakalářské práce je analyzovat uchopení zahraničněpolitických témat ve volebních programech vybraných politických stran, které kandidovaly do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2021. Soustředím se na přijetí eura, Green Deal a migraci, přičemž jsem si stanovila celkem tři výzkumné otázky, které jsou následující: 1/„Jaká zahraničně politická témata měla ve volebním programu nejvíce prostoru?“ 2/„Jaké téma ve volebním programu se stalo předmětem negativní kampaně?“ 3/„Jaké téma ve volebním programu vykazuje největší názorovou odlišnost?“.

2 Vymezení volební kampaně

Politická komunikace mezi politickými lídry, stranami a voliči může být zprostředkována jako volební kampaň, kdy hlavním vytyčeným cílem je seznámit veřejnost s ambicemi či chováním politické strany, mobilizovat či přesvědčit voliče nebo ještě více prohloubit stávající podporu kandidáta (Lebedová, Eva 2005: 20–21). Podle Cabady lze volební kampaň obecně definovat jako určitou fázi volebního procesu, která započne vyhlášením voleb a končí přesně daným termínem, který předchází samotnou volbu (Cabada, Ladislav 2002: 314). Volební kampaně jsou nedílnou součástí demokratické politické dimenze, kdy jejich účinkem je legitimizace vládní strany či politického lídra. Uměle vytvořené společenské hodnoty, které jsou spjaté s dějinami státu, náboženstvím či kulturou, se stávají objektem volební kampaně, s kterými se voliči ztotožňují a prohlubuje to tak cítění k mytologii samotného národa. Dochází zde tedy k praktickému a symbolickému propojení těchto hodnot u volebních kampaní, které jsou nezbytné pro oslovení voličů. Pokud ale politická strana neplní závazky, které učinila vytvořením politické kampaně, dochází k její diskreditaci a skepticizmu z hlediska veřejného mínění. Volební kampaně proto nejsou nezávazné, právě naopak. Kampaň musí být politickými aktéry vedena s vědomím, že má masivní vliv, který na sebe váže zodpovědnost. Z hlediska vedení kampaně v demokratickém

politickém systému může být důsledek takový, že se zvětší či zmenší propast mezi určitými voliči, efekt to má i na vládní instituce a může narůstat či se snižovat podpora politických stran (Swanson, L. David – Mancini, Paolo 1996: 1–3).

Politické kampaně se však stále vyvíjejí a jsou vnímány obdobné formy politické komunikace, nehledě na nepřeberné množství států, které mají jiný historický, kulturní či politický základ a obecně společenský život. Moderní a technologický pokrok nabízí politickým aktérům ideální prostředí, které zvyšuje efektivnost volebních kampaní. V demokratických státech tedy můžeme pozorovat využití tohoto prostředí bez rozdílu. Jedná se o politické reklamy, experty na PR (kteří mohou strategicky cílit na negativní emoce voličů, či na národní sentiment), najatá média podporující určitého politického hráče, či budování image v televizi nebo na sociálních sítích. Televize také sehrála velkou roli v prezidentské kampani v USA, kdy ji poprvé úspěšně zužitkoval Richard Nixon, což ukotvilo trend v politické komunikaci a televize se tak stala platformou pro volební kampaň (Silvestri, N. Vito 2018: 972–974).

Přítomnost politických stran v online prostředí ale není nejefektivnější k probuzení zájmu těch, kteří již mají jasné volební preference. Mnoho občanů má přístup k internetu, nicméně sledování volebních programů či příspěvků na sociálních sítích často slouží spíše pro pobavení, nežli ke změně preference politického aktéra (Brundidge, Jennifer – Rice, E. Ronald 2009: 144–147). Kaye a Johnson navíc uvádějí, že klíčovou motivací je samotná orientace, hledání informací a utvrzení v tom, zda je politický aktér sociálně užitečný (Kaye, K. Barbara – Johnson, J. Thomas 2002: 54–58). Nabízí se tedy otázka, zda natolik opěvovaná online volební kampaň má tendence mobilizovat voliče a zvyšovat tím volební účast. Při predikci volebních výsledků je těžké určit, jakou zásluhu měla účast politických aktérů na sociálních sítích. Nicméně někteří autoři tvrdí, že vedení online kampaní stále nepředčilo účinnost kampaní v televizním vysílání (Vergeer, Maurice 2012: 1–2).

2. 1 Vymezení negativní kampaně

V České republice je kampaň vnímána jako politický legitimní nástroj v demokratickém světě. K demokracii neodmyslitelně patří svoboda slova, a proto vytváření politické kampaně není v psaném či mluveném projevu právně zakotveno. Ministerstvo vnitra zmiňuje, že základem vedení kampaně je čestný a poctivý přístup. To se ale týká především transparentnosti a financování. Aby probíhala rovná volební soutěž, jsou ustanoveny zákony, které pojednávají o zákazu zveřejňování předvolebních či volebních průzkumů tři dny před volbami, o zákazu propagace politického aktéra ve volební místnosti či o zákazu poskytnutí informací o průběhu voleb členy volební komise (Ministerstvo vnitra České republiky 2021).

Tak vzniká prostor pro volební kampaně, které zmíněnou etičnost postrádají, tedy negativní kampaně. Negativní kampaň není z hlediska definice zakotvena, neboť její forma a obsah se mohou lišit. Může být vedena prostřednictvím skandalizující reklamy (například formou příspěvků na sociálních sítích a obecně digitálních platformách, na billboardech či jiných reklamních sděleních či v samotném volebním programu politického aktéra), strategicky cílené narážky ve formě pejorativního výrazu či útočné politické kampaně. Tento druh si klade za cíl zdiskreditovat postoje a ideologické zakotvení protikandidáta či politické strany nebo snížit jejich popularitu (Haselmayer, Martin 2019: 356).

Avšak toto vymezení negativní kampaně se stalo terčem kritiky, kdy autoři hovoří o příliš obecné a blíže nespecifikované definici. Namísto třídění dle legitimních a nelegitimních útoků bychom měli formy negativní kampaně rozlišovat na základě toho, zda se jedná pouze o kontrastní či srovnávací reklamu nebo o ryzí útok (Jamieson, H. Kathleen – Waldman, Paul – Sheer, Susan 2000:

44–49). Další autoři uvádějí, že vnímání negativní kampaně se podstatně liší v odborné literatuře a u samotného vnímání voličů. Černobílé definice a měření negativní kampaně z velké části neodráží vnímání voličů, neboť ti vnímají hlavně apolitické charakteristiky politického aktéra a využití pejorativního jazyka a nejsou tak seznámeni s veškerými nástroji negativní kampaně, což zapříčiňuje neobjektivní reflexi při výzkumu. Proto je tedy nutné, aby výzkum bral v potaz pouze ty údaje, které reflektují chápání celého pojmu, pokud je cílem porozumět účinnosti negativní kampaně na voliče (Lipsitz, Keena – Geer, G. John 2017: 3–5).

Tento trend nastolily Spojené státy americké v 50. letech minulého století. Je to efektivní, neboť jednotlivci obecně vnímají negativní informace intenzivněji než ty pozitivní. Výzkumy v rámci komunikace též konstatují, že média, která pojednávají o negativně zabarvených informacích mají obecně širší dosah (Soroka, N. Stuart 2014: 15–16). Z toho vyplývá, že zahrnutí negativních sdělení do volebních kampaní zvyšuje dosah ve veřejném prostoru (Haselmayer, Martin – Meyer, M. Thomas – Wagner, Markus 2017: 413–414). Tento trend nabíral na intenzitě a zároveň rozšiřoval svoje pole působnosti. V České republice toto můžeme sledovat na konci devadesátých let, kdy se zvyšuje sofistikovanost praktikování kampaně, a zároveň míra manipulace vůči voličům. Vysoká míra využívání negativní kampaně v praxi se pak stává zásadním tématem výzkumu především anglosaských politologů, které můžeme rozdělit do dvou rozdílných skupin. První skupinu můžeme označit jako skeptiky, kteří důsledek negativní kampaně vnímají jako poškození demokratického systému. Je tím myšlena vznikající apatie k politice obecně a také pokles politické participace občanů, která má za důsledek snižující se volební účast. Druhá strana tvrdí, že to má přesně opačný efekt, tedy že vede k mobilizaci voličů a utvrzení preference vybrané politické strany (Kubáček, Jan 2012: 29–31). Vedle těchto protichůdných názorů odborníků můžeme pozorovat třetí stranu, která tvrdí, že zde není souvislost mezi negativní kampaní a účastí ve volbách, ale jedná se jedná o tzv. *bumerangový efekt*,

který ubližuje samotnému politickému aktérovi. Pokud se jedná o multipartismus, což je případ České republiky, vzájemné napadání může těmto stranám ublížit a dát tak prostor jiným, například méně favorizovaným stranám (Garramone, M. Gina 1984: 251).

2. 2 Vymezení volebního programu

Předmětem k politologickému zkoumání jsou jednoznačně programy politických stran, které se soustředí na chápání stranicko-politické problematiky. Volební programy jsou však objektem analytického rozlišování a stávají se také objektem teoretické a metodologické oblasti. Politické programy můžeme obecně rozdělit na dva typy (Schubert, Klaus 1991: 162–164). Prvním je vládní programové prohlášení, druhým je samotný program politických stran, s kterým pracují. Tyto stranické programy se dotýkají dimenze *policy*, neboli politické výstupy v praxi. Zároveň je ale můžeme kategorizovat do oblasti *politics*, kde prostřednictvím volebních programů dochází ke konfrontaci mezi politickými aktéry. Je nutno podotknout, že na volební programy můžeme nahlížet ze dvou pohledů. První je formální hledisko, kdy určujeme konkrétní podobu programu a druhé je ideologicky-náborové hledisko, kdy politická strana představuje své ideologické zakotvení a postoje pro konkrétní témata, čímž se snaží předat informace potenciálním voličům (Steffani, Winfried 1997: 190).

Jedno z nejkompexnějších rozdělení stranických programů učinili němečtí politologové G. Olzog a H. J. Liese, kteří takto navazují na H. Kaacka (Günter, Olzog – Liese, Hans-Joachim 1999: 12–15). Předmětem jejich výzkumu byly německé politické strany, avšak kvůli podobnosti lze aplikovat výsledky jejich zkoumání na volební programy většiny evropských zemí. Volební programy rozdělují na základní programy, akční programy, vládní prohlášení a volební programy. Volební programy vykazují zpravidla similarity, kdy je zde patrná například emočně zbarvená programatika stran, která se promítá do volebního

klání. Zpravidla se zde také vyskytují aktuální témata, která mají potenciál oslovit a následně mobilizovat voliče, a také témata, která můžeme označit jako princip negativní kampaně, neboť mají za cíl poškodit protikandidáta. Po pádu SSSR je česká politická scéna roztříštěná, což představuje neustálé konflikty. Není to konflikt jen mezi politickými stranami samotnými, ale i mezi vládnoucí a opoziční stranou, v rámci bývalých vládních koalic apod. Nelze ale jednoznačně určit, zda jsou tyto konflikty zapříčiněny programovými a názorovými rozdíly či osobní nesympatií. Petr Fiala a Pavel Pšeja konstatují, že v českém politickém prostředí je důležitější vymezit se vůči jiným politickým subjektům, než se profilovat na ideové a programové principy (Fiala, Petr – Pšeja, Pavel – Mareš, Miroslav 1998: 8). To se projevuje u politických témat, kdy jsou řešeny spíše spory mezi jednotlivými politickými lídry a samotné ideové a názorové ukotvení dostává méně prostoru. Bohužel se tak ocitáme v situaci, kdy jsou volební programy upozadovány a předmětem zájmu se stávají vyjádření politických tváří, která zprostředkovávají česká média (Fiala, Petr – Mareš, Miroslav 1998: 5–14).

Je nutné si uvědomit, že volební programy jsou součástí volební kampaně, kde jsou akcentována ta nejzásadnější témata, která cílí na různé typy voličů. Programatika je naplněna proklamací nejrůznějších slibů, které vítězná strana po volbách nedokáže vždy naplnit. Důvodem nemusí nutně být strategické upozadění tématu v reakci na opadající zájem ve veřejném prostoru, ale může to být například nedostatečná kapacita prostředků či jiných potřeb k naplnění slibu. Politické subjekty jsou zároveň nuceny reagovat v krizi či bezprecedentní situaci, kdy je potřeba upravit a přizpůsobit vykonávání politické vůle. Nehledě na situaci, důsledek, který plyne z nedodržení slibu, má zpravidla na voliče stejný efekt (Duval, Dominic – Pétry, Francois: 210–212). Dochází k nedůvěře v politické aktéry či politické instituce, což je také spouštěčem demonstrace či petic. A kvůli tomu jsou poté volební manifesty označovány jako pouhý marketingový tah nebo podvod. Mnoho autorů se tak domnívá, že nesoulad mezi volebními sliby a politikami v praxi má za následek poškození principu zastupitelské demokracie.

Sliby proklamované ve volebních programech se proto často stávají objekty výzkumu (Guinaudeau, Isabelle – Persico, Simon 2018: 1–5).

2. 2. 1 Zahraničněpolitická dimenze volebních programů

Zahraniční témata či zahraničněpolitická agenda jsou ve volebních programech zpravidla zastoupeny mnohem méně, než je tomu například u sociálních či ekonomických témat. Kvůli tomu se mnoho analytiků (s výjimkou USA) věnuje spíše výzkumu domácích témat než těch zahraničních (Müller, Harald 2014: 88). Silným faktorem, který může ovlivňovat míru výskytu zahraničních témat ve volební programatice, je fakt, že voliči vnímají převážně informace, které se jich bezprostředně týkají. Tedy v rámci každodenní filozofie, která vytváří otázky, týkající se ekonomického a sociálního zabezpečení a při tomto nedostatku socioekonomického blahobytu může být život člověka značně omezen. Každá členská země Unie má pouze tradiční zahraničněpolitické pravomoci, přičemž hlavní slovo mají zástupci států či ministerstev, poté však žádní jiní domácí zástupci nemají formální roli (Moravcsik, Andrew 1994: 15–16). Exekutivní moc tak má pravomoci v zahraniční politice, což zástupcům umožňuje rychle a efektivně reagovat na hrozby nejrůznějšího druhu. Veřejné politice je tak vyčleněno více prostoru, zatímco ta zahraniční má menší dopad na voliče, což se poté na domácí půdě ukazuje u nižšího výskytu sporů ohledně zahraničněpolitických témat (Aldrich, H. John – Sullivan, L. John – Borgida, Eugene 1989: 123–127).

Faktem je, že sociální a ekonomické problémy řeší na denní bázi každý občan, respektive volič, a je tedy předpoklad, že daný jednatel má s těmito oblastmi zkušenosti, které přinášejí porozumění domácí politice. Důsledek to má takový, že političtí aktéři musí být precizní při tvoření volebních programů v oblasti domácí politiky, neboť témata v domácí politice mohou být silně citlivá a mnohdy složitá. Ve srovnání s domácí politikou je ta zahraniční tvořena jednoznačněji a jednodušeji, neboť předpoklad je takový, že voliči budou řešit

hlavně domácí politiku a že nemají o zahraniční politice takové povědomí. Dalšími faktory, které upozadují zahraniční politiku, může být neznalost voliče o zahraničních problematikách, nenarušení kampaně vnějším vlivem pocházející z mezinárodního prostředí či že zahraniční politika nepřináší řešení pro obecnou touhu po míru (Hess, Stephen 1980: 97). Domácí politika je také oblastí, která může být vnímána jako ta zásadní, neboť zde mají politické strany větší vliv. Protože jsme jako Česká republika členy EU a NATO, většina mezinárodních dohod není projednávána na domácí půdě, a proto v domácí politice můžou nastat výraznější změny než v té zahraniční. Exekutivní orgán má tak v gesci rozsáhlé strategie v rámci domácí politiky a objevuje se tak možnost zkvalitnit podmínky pro každodenní život, což má za následek možné znovuzvolení politického aktéra (Moravcsik, Andrew 1994: 8).

Je ale omyl myslet si, že se tyto dvě politiky nikterak neprolínají, ba naopak. Zahraniční politika má určité stejné znaky v porovnání s tou domácí, protože určitý zásah provádějí i jiní aktéři než jen exekutiva. Hovoříme zde o nevládních organizacích, zájmových skupinách, parlamentech či o soudech. Pokud se zapojuje více aktérů, rozšiřuje se tím i prostředí vnitropolitických sporů a probíhá tak konflikt mezi jednotlivými politickými aktéry. I přesto, že domácí politiku voliči vnímají více, nelze vyloučit, že zahraniční téma nabude významu při rozhodování voličů. Zejména v Evropě nelze opomenout zvyšující se globalizaci a interdependenci, která poté propojuje obě politiky. Nadnárodní organizace poté šíří myšlenky a normy, které zasahují do tvorby obou politik (Brummer, Klaus – Harnisch, Sebastina – Oppermann, Kai – Panke, Diana 2019: 1–6). Propojenost světa a evropská integrace také zapříčinily vzestup nacionalistických stran. Jsou to i strany populistické, které mohou pracovat s neznalostí voličů v oblasti zahraniční politiky, a mohou tak zastrašovat například migrací či se negativně vyjadřovat k politickým tématům (Raunio, Tapio – Wagner, Wolfgang 2020: 516).

2. 2. 2 Priorita témat ve volebním programu

Stranická soutěž vyžaduje jisté strategie ve volebním programu, které jsou nezbytné pro získání voličů. Mezi politology panuje názor, že volební kampaně cílí na dva typy voličů. První skupinou je obecný elektorát, tedy nerozhodnutí voliči, které mohou politické subjekty zaujmout a druhou skupinou je tvrdé jádro příznivců, u kterých politický subjekt dlouhodobě vítězí. U těchto tematických strategií musí politické subjekty rozhodnout, zda jim apel na obecný elektorát přinese více voličů ve srovnání s potenciálním propadem u skalních příznivců, který by plynul z obratu v dlouhodobé stranické politice (Sio de Lorenzo – Weber, Till 2014: 870–873). Strany mohou zdůrazňovat pouze určitý okruh témat, a pokud zvolí „jízdu na vlně“, znamená to, že témata, která jsou klíčová pro jejich příznivce, budou vystřídána těmi, která apelují na obecný elektorát. Reakce na požadavky voličů představují pro politické subjekty riziko, neboť si mohou znepřátelit své skalní příznivce, pokud jsou požadavky obou skupin rozdílné či protichůdné (Abou-Chadi, Tarik 2018: 99–101). Na jedné straně tedy politické subjekty využívají „jízdu na vlně“, kde zdůrazňují témata, která dominují stranické agendě a kladou si za cíl ji prosazovat, což má vliv voliče. Na druhé straně je zde strategie, která mobilizuje příznivce strany využitím jejich vrozených ideologických sklonů a poté se definuje ještě třetí skupina, což jsou nerozhodnutí voliči. Zde politické subjekty v rámci kampaně kladou důraz na témata, která jsou důležitá pro potenciální voliče (Borgeat, Quentin 2022: 209–211).

Výše zmíněná „teorie jízdy na vlně“ demonstruje fakt, že volební kampaně odráží témata, která jsou v souladu se zájmy ve veřejném prostoru. Politické subjekty tedy zveřejňují taková témata, která se často objevují v médiích, protože nechtějí působit jako strany, které se nezajímají o aktuální dění a požadavky voličů. Avšak tato teze je příliš obecná, protože v politickém prostředí se nacházejí skupiny, které o aktuálních trendech diskutovat nechtějí (Sides, John 2007: 467).

Panují ale i názory, že politické subjekty by se měly zaměřit na voličské jádro a to mobilizovat. To tedy znamená, že priority jádra ovlivňují chování politických subjektů. Většina těchto subjektů však usiluje o nové příznivce, což znamená rozšiřování politických témat nad rámec jejich stranické politiky (Borgeat, Quentin 2022: 212–213).

Ve volebních programech můžeme pozorovat konkrétní politická opatření navržená politickými stranami k jednotlivým tématům. Co se týká mezinárodních závazků, je důležité sledovat jednotlivé postoje politických stran, protože právě politické strany mají mandát od voličů, který napoví, jaké závazky chtějí voliči dodržovat a naopak. Ne vše, co stát přislíbí, musí být politickými stranami nutně dodrženo. V případě, že politická strana bude deklarovat odmítavý postoj k některému ze závazků a disponuje velkým mandátem od voličů, pak je patrné, že tento mandát strana využije k nedodržení onoho závazku, protože je to v souladu s voličstvem strany. Tento postup může fungovat i opačným směrem, kdy politická strana bude usilovat o konkrétní opatření a dostane k tomu dostatečně velký mandát, tak se následně pokusí o dodržení závazků, i přes to, že to dlouhodobě nebylo prioritou pro stranickou reprezentaci. Takový postup ale není možný v případě, pokud se jedná o závazek, který je podmíněn. Taková podmíněnost může být například u členství v mezinárodních organizacích. Pokud chce stát být příslušníkem některé takové organizace, pak je nutné plnit i závazky, které z toho vyplývají. Politické strany pak v tomto případě nemají možnost hlásat nepřijetí závazků, pokud to neznamena i opuštění organizací (Guinaudeau, Benjamin – Guinaudeau, Isabelle 2022: 3).

Konání politických subjektů je také v souladu s teorií nápadnosti, kdy mají strany možnost zdůrazňovat a upozadřovat témata v rámci strategie. Z dlouhodobého hlediska jsou však politické subjekty spojeny s jasnými východisky, ať jsou v kontextu voleb výhodné, či nikoliv (Budge, Ian 2015: 761–763). Další strategií je uvádění zásad stranické politiky ve volebních programech, takovým způsobem, že nejsou zmiňována konkrétní opatření, ale spíše symbolické

priority. To znamená, že se ve volebních programech setkáváme s neúplnou formulací slibů a její interpretace je často široká a nespécifikovaná. Pokud je přislíbená politika zakomponována ve volebních programech u více stran, pak se stanovení agendy jeví jako velmi aktuální. O to více jsou zavádějící volební sliby, u kterých voliči očekávají, že budou splněny (Petrocik, R. John 1996: 825–830).

3 Vybraná témata na úrovni zahraničněpolitické dimenze

Témata pro analýzu byla vybrána na základě tří kritérií. Prvním je aktuálnost, druhým je důležitost pro zahraničně politickou agendu a třetím je to, že se tato témata obecně ve volebních programech nacházejí. Klíčovým bodem pro výběr témat k analýze byla Evropská unie, neboť Česká republika patří od svého vstupu do EU k nejvíce euroskeptickým zemím ve střední a východní Evropě a zároveň se jedná o prioritní téma zahraniční agendy ve volebních programech. Euroskepticismus lze vidět například na přístupu k přijetí Lisabonské smlouvy, kterou Česká republika ratifikovala jako poslední ze všech členských států nebo na přístupu k euru. Společnou evropskou měnu Česká republika dlouhodobě odmítá, v české společnosti se o ní i přestalo debatovat, což se odráží také na chování politických stran, které nepovažují přijetí eura za klíčovou prioritu. Přesto se jedná o téma, které je aktuální neustále, jelikož se Česká republika zavázala k jeho přijetí a je ve volebních programech vždy řešeno (Havlík, Vlastimil – Havlík, Vratislav 2018: 17–18). Euroskepticismus se také odráží i ve volbách do Evropského parlamentu, kdy volební účast dlouhodobě nedosahuje ani 30 % (Český statistický úřad 2023). Chování politických stran má na voliče největší vliv a pokud dochází k negaci některých témat, pak se takové chování bude odrážet i ve společnosti (Havlík, Vlastimil – Havlík Vratislav 2018: 25).

Důležitá a aktuální je vedle přijetí eura také debata o Green Dealu. Začalo se o něm diskutovat dva roky před analyzovanými volbami v roce 2021. V té době byl představen Evropskou komisí a byly zároveň podepsány strategické dokumenty, které měly determinovat jeho proces v následujících letech (Fetting, Constanze 2020: 4). Společně s příchodem Green Dealu a nutností všech, nejen zelených, politických stran zajímat se o téma životního prostředí nám vzniká nová konfliktní linie. Na jedné straně se nám nacházejí zelené strany, ale také více progresivistické liberální strany. Na druhé straně konfliktní linie máme spíše konzervativnější a nacionalistické strany (Debus, Marc – Tosun, Jale 2021: 919).

Právě na takové konfliktní linii vytvořené tímto tématem se v analytické části zaměřím a na základě analýzy budou představeny i názorové odlišnosti mezi stranami v této problematice.

Posledním tématem je migrace. Nejvíce aktuální byla v roce 2015 během migrační krize a je tématem, které je často otevíráno, a i před volbami v roce 2021 mělo své místo a bylo velmi diskutované. Migrační krize v roce 2015 zapříčinila radikalizaci ultrapravicových stran po celé Evropě, v českém prostředí se jedná především o stranu SPD, která jako jediná z takových stran získala mandát ve volbách. Migranti, především z islámských zemí, jsou často předmětem politického marketingu některých stran, které se snaží v občanské společnosti vzbudit nenávisť k této skupině obyvatel. Napomoci k tomu má deklarování, že se jedná o narušování bezpečnosti země. Na základě takové antiimigrační kampaně se stalo, že se v české společnosti ze slov imigrant, muslim a terorista stala synonyma (Wondreys, Jakub 2021: 723–725).

3. 1 Euro

Euro je projektem, který má za cíl sjednotit měnu všech členských států Evropské unie. Tento projekt se vyvíjel po několik let, až nakonec 1. ledna 1999 byla jeho oficiální podoba zavedena v devizové podobě. Do oběhu bylo zavedeno v roce 2002 celkově ve 12 zemích (Risse, Thomas 2003: 487–488). Měnovou politiku Evropské unie ovlivňují tzv. maastrichtská kritéria, která po každém nově příchodím státu vyžadují zavedení eura. I přes tuto výsadu Evropské unie, která žádá po nových členech zavedení jednotné měny, tak není specifikován čas pro přijetí eura. Podmínky pro jeho přijetí následně upravují konvergenční kritéria, která po členské zemi vyžadují splnění 5 podmínek na základě kterých jej poté může přijmout. Jediné státy, které euro přijmout nemusí, byly v minulosti dva. Velká Británie si vyjednala výjimku a spolu s ní i Dánsko, vzhledem k odchodu Velké Británie z Unie je nyní Dánsko jedinou zemí, která je z této politiky

vyjmuta, všechny ostatní členské státy by podmínku přijetí eura měly do budoucna naplnit (Bekaert, Geert – Harvey, R., Campbell – Lundblat, T., Christian – Siegel, Stephan 2013: 584–586).

Co se týká samotných konvergenčních kritérií, pak zde je podmínka cenové stability. Ta určuje, že po dobu jednoho roku musí členský stát splňovat nízkou míru inflace, která se nebude lišit o více než 1,5 % průměrné inflaci tří států, které v oblasti cenové stability získaly nejlepší výsledky. Další kritérium se pojí s dlouhodobými úrokovými sazbami, které se nemají lišit o více než 2 % v porovnání s třemi nejlépe hodnocenými členskými zeměmi v této oblasti. Třetí kritérium souvisí s deficitem státního rozpočtu. Toto kritérium je nastaveno tak, že členský stát nemá mít schodek rozpočtu v poměru k HDP větší než 3 %. Čtvrté kritérium, které mírně navazuje na to přechodí, je spojeno s dluhem státního rozpočtu. Ten nesmí překročit 60 % v poměru k HDP státu, jediná výjimka může být, pokud se snižuje hodnota tohoto dluhu dostatečným tempem, které by znamenalo brzké naplnění 60% podmínky. Posledním kritériem je, aby se země stala součástí mechanismu ERM II, což je evropský mechanismus směnných kurzů. Zde musí dojít k tomu, aby měna členského státu dosahovala hodnoty plus minus 15 % od kurzu stanoveného Evropskou centrální bankou (Búry, Tomáš 2010: 4). Co se týká roku 2020, tak Česká republika plnila pouze kritérium, které zahrnuje úrokové sazby (Ministerstvo financí České republiky 2020).

V českém prostředí není zavedení eura, či diskuze okolo něj příliš populární, což se může následně odrážet na chování politických aktérů. Pokud se podíváme na popularitu, kterou v průběhu let euro v České republice má, tak je zde patrný jistý trend. V prvních letech od přistoupení k Evropské unii byly čeští občané spíše pro přijetí této měny. Změnu přinesl rok 2007, kdy poprvé začal převládat názor, který byl spíše proti přijetí eura. Zatímco v roce 2004 bylo pro přijetí eura 56 % obyvatel, tak v roce 2007 už pouhých 45 %. V průběhu následujících let je vidět další propad popularity eura. Největší odpor se dá

pozorovat v roce 2016, kdy se proti přijetí eura vyslovovalo 78 % české společnosti. V roce 2020 to poté bylo 69 % (CVVM 2021a).

3. 2 Green Deal

Předtím než přistoupíme k samotnému Green Dealu, je nutné zmínit Pařížskou dohodu z roku 2015, potažmo 2016, kdy začala platit. Do Paříže se tehdy sjeli zástupci 190 států, aby na konferenci pod záštitou OSN debatovali o klimatu a o tom, co je potřeba provést k jeho zlepšení. Výsledkem debat je právě Pařížská smlouva, která je právně závazným dokumentem pro 196 zemí, které ji podepsaly. Cílem této dohody je primárně udržovat globální oteplení planety pod 2 °C a v ideálním případě klesnout na 1,5 °C. Tato teplota by měla odpovídat teplotě před industriální dobou. K dosažení tohoto cíle je nutné omezovat emise skleníkových plynů, které by na základě této dohody měly klesnout do roku 2030 o 43 % (OSN 2015: 3).

Samotný Green Deal vychází právě z Pařížské dohody jakožto politika Evropské unie, která má za cíl Pařížskou dohodu dodržovat a stát se lídrem v oblasti životního prostředí a zelené politiky. Green Deal byl představen Evropskou komisí v roce 2019 a jeho prioritním cílem je uhlíkově neutrální Evropa do roku 2050. Na cestě k uhlíkové neutralitě je nutné projít několika dílčími kroky, které zahrnují i postupné opouštění energetických surovin, na jejichž dovozu je Evropa závislá a jejich postupná transformace na obnovitelné zdroje. Mimo to se jedná o sektor, který je obsažen ve všech dílčích politikách Evropské unie (Claeys, Grégory – Tagliapietra, Simone – Zachmann, Georg 2019: 2). Green Deal představuje politiku, která neovlivňuje jen samotnou EU, ale také obchodní partnery Evropské unie. Zprvce se jedná o závislost na dovozu produktů pro výrobu elektrické energie, a to především z Ruska, Norska a Alžírsko, přičemž celkově unijní státy zaplatily 320 miliard eur za dovoz těchto produktů, 60 % z nich pocházelo z Ruska. Tranzice ekonomiky tak znamená postupné snižování

obchodu a také přehodnocení vztahů s těmito zeměmi. Evropská unie je na světovém trhu aktérem, kterému směřuje 20 % světového obchodu s ropou. Právě přechod na obnovitelné zdroje by tak znamenal snížení cen pro zbytek světa, což by mohlo mít za následek pomalejší tranzici v ostatních zemích. Zelenější Evropa by také znamenala závislost na některých dalších materiálech, které zde nejsou běžné. Jednalo by se především o materiály na výrobu baterií, v této oblasti hraje prim Čína. Green Deal by taktéž mohl ovlivnit evropské firmy, které by mohly být znevýhodněny oproti firmám mimo Evropskou unii, které by nebyly zatíženy evropskou legislativou. Nejdůležitější však je, že Evropská unie produkuje 10 % světových emisí. Tranzice na zelenou ekonomiku může mít za následek pouze hození tohoto problému na ostatní světové aktéry, kteří by svoji tranzici nezapočaly, čímž by se snažení Evropské unie ve světovém měřítku mohlo vytratit (Leonard, Mark – Pisani-Ferri, Jean – Shapiro, Jeremy – Tagliapietra, Simone – Wolf, Guntram 2021: 2–3).

V reakci na představení Green Dealu Evropskou komisí se v roce 2019 sešla Evropská rada, která vypracovala strategický dokument, který představoval konkrétní kroky EU v oblasti zelené politiky. V rámci tohoto jednání se zástupci států dohodli na podpoře rozhodnutí, které s sebou nese finanční příspěvky, které budou tuto politiku podporovat. Tyto příspěvky mají v období 2021–2030 dosáhnout až na hranici bilionu eur. V rámci transformace bude nejvíce postiženým regionům Unie vyhrazena částka 100 miliard eur. Toto rozhodnutí by tak mělo napomoci regionům, které jsou zaměřeny především na průmysl, energetiku a těžbu, aby investice mohly být využity v rámci transformace na zelenější ekonomiku pro rekultivaci prostředí a zajištění pracovních příležitostí pro lidi pracující v těchto odvětvích (Evropská rada 2019: 1–2).

Co se týká samotné popularity a podpory Green Dealu v České republice, ukazuje se, že ochrana životního prostředí je u nás často skloňovaným tématem. Nejvíce se česká společnost obává úspěchanosti změny, která by s sebou mohla nést důsledky jako nezaměstnanost nebo vysoké ceny energií, ale ve větší míře

s kroky Evropské unie a naší vlády v této oblasti souhlasí. Celkově 76 % obyvatel souhlasí, že je nutné podporovat obnovitelné zdroje energie. Spolu s tím 66 % obyvatel podporuje, aby byly vyčleněny dotace pro regiony, které budou transformací dotčeny nejvíce (Stem 2022).

3. 3 Migrace

Dalším často řešeným tématem v českém prostředí je migrace a s ní spojená bezpečnost. Nejprve je ale nutné rozebrat co vlastně migrace je, jaké jsou její druhy, jak je pojmána v kontextu zahraniční politiky a jak je na ní v českém prostředí nahlíženo. Migrace je jednou ze základních lidských svobod garantovaná OSN, kterou lidé využívají po tisíce let. V současné době je rozeznáváno několik druhů migrace na základě toho, co ji způsobuje a jaký je její účel. Podle OSN se dá za mezinárodního migranta označit osoba, která pobývá na území jiného státu, než je jeho rodná země déle než jeden rok. Zvláštní postavení pak mají migranti označováni jako uprchlíci. Tito migranti prchají ze svých vlastí na základě obav před pronásledováním kvůli rasové, náboženské, národnostní či politické odlišnosti. Takový uprchlík má právo v jiných zemích požádat o azyl, který mu po obdržení zaručuje pobývat na území jiného státu. Pokud migrant překročí hranice státu bez příslušných dokumentů, obejde hraniční kontroly nebo neplní účel své cesty, pak se jedná o nelegální migraci, což je fenomén, který má česká společnost zakořeněný především s událostmi po roce 2015 (Asociace pro mezinárodní otázky 2009: 1–5).

Migrace se odráží na chování politických aktérů především ve třech oblastech. První oblastí je kontrola, kdy se politické subjekty snaží o vyšší kontrolu příchodu cizinců na území daného státu. Toto chování je paradoxně spíše běžné u konsolidovaných demokratických států, které se zaměřují na práva jednotlivce. Právě na základě zvyšující se migrace se ale snaží o její regulaci, která by omezila příchod cizinců do země. Během migrace totiž vzniká mezinárodní síť kontaktů

a cest, která může zajistit další migrační toky. Mnoho přistěhovalců se totiž stává zdrojem ekonomického kapitálu, který je zasílán do místa původu, což může zajistit další ekonomický kapitál pro další migraci. Další oblastí je integrace. K té dochází, když političtí aktéři zjistí, že nemají dostatek prostředků k zastavení migrace do dané země. V tomto případě dochází k posilování práv cizinců. Tuto ideu přijímají především západní evropské státy, které se namísto snah o suverenitu a práva národa soustředí na práva jednotlivců. Poslední oblastí je bezpečnost, na kterou se klade důraz především po skončení studené války. Zde se stát vyznačuje jako aktér, který reaguje na světové události a toto chování se poté odráží v jeho politice. Jako příklad můžeme uvést chování USA po 11. září, kdy byly zpřísněny kontroly cizinců na jejich území. Tento koncept vychází z politického realismu, který se vyznačuje dvěma způsoby. Prvním je že migrační politika je úzce spojena s bezpečnostní politikou a odvíjí se od národního zájmu. Druhým přístupem je, že migrační politika vychází ze síly a pozice státu v mezinárodním systému (Kostlán, David 2014: 394–398).

Rozdílnost v chování politických aktérů se dá dokázat na činech dvou po sobě jdoucích prezidentů USA Baracku Obamovi a Donaldu Trumpovi. Společné mají oba to, že se rozhodli zabezpečit hranice USA, ale Barack Obama navázal reformou v oblasti migrace nazvanou *Dream Act*. Zároveň bylo jeho z rétoriky zřejmé, že migranti jsou plusem pro ekonomiku USA. Donald Trump migrační politiku využil už při kampani a často opakoval, že chce vybudovat dlouhou zeď na hranicích s Mexikem, která ukončí migraci ze států Latinské Ameriky. Po jeho zvolení se tak zeď začala stavět a Trump navíc zpřísnil azylové řízení a zakázal lidem z vybraných muslimských zemí vstup na území USA (Eshbaugh-Soha, Matthew – Juenke, G. Eric 2022: 117–118).

Během arabského jara, které se odehrálo na počátku minulého desetiletí se spustil řetězec událostí, který znamenal velké migrační toky do Evropy. Nejtěžší situace nastala v roce 2015, kdy do Evropy přišlo přes milion uprchlíků z Afriky a Blízkého východu. V dalších letech tato čísla klesala a v roce 2019 to už bylo

pouhých 120 000 lidí (Evropský parlament 2020). Reakce na migraci je často spojována s útoky na evropské občany. V Evropě se stávalo, že někteří migranti napadali obyvatele nebo dokonce docházelo k nábožensky motivovaným teroristickým útokům. Právě v tomto období můžeme nalézt nejvíce osob zadržovaných v souvislosti s náboženským terorismem, například v roce 2016 bylo zatčeno 718 lidí. Pro srovnání v roce 2010 se jednalo pouze o tři lidi (Evropská rada 2023). V souvislosti se zatížením některých zemí, kam uprchlíci směřovali, bylo rozhodnuto o uprchlických kvótách, které v rámci Dublinské úmluvy o migraci a azylu stanovují, která země bude hodnotit danou žádost o azyl, čímž by se měl počet uprchlíků spravedlivě přerozdělovat z nejvíce postižených zemí do ostatních (Evropská rada 2022).

Na české občany má rovněž vliv zákonná migrace, která je součástí jedné ze čtyř svobod Evropské unie, a tou je volný pohyb osob. Právě díky tomuto právu mohou čeští občané pracovat v zahraničí a osoby ze zahraničí mohou pracovat v České republice. Nutno podotknout, že se to netýká pouze práce, ale jedná se o jakoukoliv činnost spojenou se vstupem na území jiného státu v rámci Evropské unie, tedy i o studium, dovolenou apod. (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2020).

Migrace je tématem, kterou čeští občané vnímají a vedou o ní debaty. Společnost CVVM zpovídá pravidelně české občany, čeho se nejvíce obávají. Na základě dat lze vidět, že v roce 2015 odpovědělo 28 % obyvatel, že se obávají právě migrace. Tato tendence přetrvávala i v roce 2019, kdy se migrace bálo 22 % respondentů. V roce 2021 se objevil covid, a obavy z migrace zmiňovalo pouze 9 % respondentů. Tento průzkum dal obyvatelům na výběr z 22 možností a každý obywatel měl dva hlasy, to znamená, že i přes dalších 21 možností, které mohli respondenti vybrat, dávali přednost právě migraci (CVVM 2021b). V roce 2020 bylo na území České republiky evidováno téměř 650 000 legálních migrantů. Co se nelegální migrace týká, ta dosahovala nejvyššího počtu právě v roce 2015, kdy zde bylo 8500 nelegálních migrantů. V roce 2020 toto číslo kleslo na pouhých

7000. Nejvíce nelegálních migrantů přicházelo z Ukrajiny – téměř 5000 (Migraceonline 2021).

4 Metodologie

Má bakalářská práce si klade za cíl analyzovat politické volební programy vítězných stran ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2021. Stanovila jsem si tři výzkumné otázky, na které jsem se pomocí analýzy snažila najít odpověď. V rámci volebních programů jsem se zaměřila na nejvíce rozebírané zahraničněpolitické téma, nejvíce rozporuplné téma a téma, které se stalo objektem negativní kampaně. Zaměřila na zahraničněpolitickou dimenzi, konkrétně na témata, která pro Českou republiku představují určitý závazek v rámci Evropské unie, zároveň jsou to aktuální témata nejen pro naši zemi, ale obecně pro všechny členy Unie.

Jednou z nejrozšířenějších metod zkoumání volebních programů je obsahová analýza. Ta se zabývá obsahem komunikačních sdělení různých typů, například ve vizuální, verbální či textové podobě. Politickou komunikací či komunikací obecně se zabývá například také diskurzivní analýza, konverzační analýza, kritická analýza, normativní analýza či narativní analýza. Ty se ale od obsahové analýzy liší tím, že se snaží proniknout do kontextu motivace samotného projevu, intersubjektivního významu a procesu tvorby. Obsahová analýza se soustředí pouze na daný projev, který se snaží objektivně, kvantitativně a systematicky popsat (Varkočková, Martina 2019: 255). Při aplikaci obsahové analýzy je si předem definovat kategorie, které nám pomohou popsat projev například z tematického, zdrojového, účelového, časového či geografického hlediska. Umožňuje také určit trendy v sociální komunikaci, učinit komparaci s určitým standardem nebo odvodit jednotlivé vlastnosti. Zařazujeme ji do kvantitativních výzkumných metod, které mají popisný charakter (Varkočková, Martina 2019: 256–257).

Abych pochopila, jak se politické strany k těmto tématům vyjadřují a jaké zastávají postoje, použila jsem internetové stránky samotných politických stran, které zde zveřejňují své volební programy. Tyto volební programy jsou dostupné

na všech webových stránkách politických stran kromě SPD. Hnutí SPD svůj volební program smazalo, ale je dostupný na internetovém portálu *Programy do voleb*, kde obsah textu není upraven, pouze je použito jednotné formátování (Programy do voleb 2021).

Abych zjistila, jaké téma má ve volebních programech daných stran nejvíce prostoru, zvolila jsem manuální obsahovou analýzu. To v mém případě znamenalo, že jsem vyhledávala věty, ve kterých jsou obsažena slova migrace, Green Deal a euro (včetně jejich skloňovaných podob či kořenů slov). Abych analýzu provedla co nejpřesněji, pracovala jsem také se synonymy těchto termínů. Nehledala jsem tedy pouze „euro“ či „Green Deal“, ale zaměřila jsem se rovněž na slovní spojení „evropská měna“ či „Zelená dohoda“. Zároveň jsem započítávala jen jeden termín ve větě, abych se vyhnula opakování a případnému vysvětlování samotného pojmu. Pro ilustraci jsem vybrala větu z volebního programu SPD: „Odmítáme zelenou politiku EU v rámci tzv. „Green Deal“ (zelený úděl) a nulovou uhlíkovou stopu.“ (Programy do voleb 2021). Na základě mého vymezení je tak tento termín započítán pouze jednou. Kvůli obsáhlým textům (zejména volebního programu Pirátů a Starostů, který čítá přes 900 stran), jsem započítávala pouze ta slova, která jsou jasně viditelná a jasně specifikovaná. Při pročitání volebních programů jsem narazila také na mnoho slov či vět latentního obsahu, které však ve svém výzkumu nezohledňuji.

Datovým korpusem pro analýzu byly volební programy politických stran ANO, SPD a koalic SPOLU a PirStan. Jsou to relevantní data, neboť slouží k představení samotného politického subjektu, jsou zde uvedeny problematiky a konkrétní postoje politických subjektů k těmto problematikám a řešení, která strany uvádějí v případě úspěchu ve volbách (Steppat, Desiree – Castro, Laia 2022: 313–315). Pro obsahovou analýzu jsem vyvodila kritéria mezi která řadím prioritu a důraz stran na zahraničněpolitická témata, jejich konkrétní politická opatření a sleduji také jednotlivé postoje k přijetí eura, migraci a Green Dealu. V souvislosti s obsahovou analýzou také pozoruji, jaká mnou vybraná témata jsou nejvíce

rozporuplná v rámci jednotlivých postojů politických stran. Soustředím se také na to, zda politické strany u vybraných zahraničněpolitických témat užívají prvky negativní kampaně. Po aplikaci vybraných kritérií na zvolenou množinu medializovaného obsahu jsem schopná vyhodnotit a interpretovat získané závěry, které uvedu v samostatných kapitolách.

Obsahová analýza mi pomůže získat závěry, z kterých jsem schopná odvodit cíle a ambice politických stran, rozeznat odlišné postoje napříč volebními programy vybraných stran, identifikovat prvky negativní kampaně a jednotlivá zjištění tak zasadit do obecného kontextu. Obsahová analýza se jeví v mém případě jako užitečný nástroj, protože volební programy jsou poměrně rozsáhlým textem, kde se podle vytyčených kritérií dá efektivně analyzovat zahraničněpolitická dimenze. V mém případě jsem zvolila vzorky, které jsou založeny na hledání klíčových slov. To však bývá kritizováno, neboť klíčová slova postrádají přesnost při identifikaci relevantního obsahu a výzkumníci by tak měli sestavovat co nejvíce klíčových slov, aby se docílilo co nejvyšší objektivity (Lacy, Stephen – Watson, R. Brendan – Riffe, Daniel – Lovejoy, Jennette 2015: 5–6). Z tohoto důvodu jsem zakomponovala synonyma, které přesně odkazují na mnou zvolená témata. Zároveň se domnívám, že při specifickém vymezení témat je nepravděpodobné, abych ve volebních programech nebyla schopná objektivně identifikovat větné celky, které se tématům věnují. Podle Krippendorffa je také zásadní, aby kódování proběhlo mezi více výzkumníky, aby se zamezilo subjektivitě (Krippendorff, Klaus 1969: 16–17). V tomto případě nezpochybňuji, že jiný výzkumník by mohl na téma nahlížet jiným pohledem, avšak co se týče jednotlivých postojů stran k vybraným tématům, zde se domnívám, že je východisko poměrně jasně stanovené.

5. Analýza zahraničněpolitických témat

V této části se zaměřuji na volební programy ANO, SPD, SPOLU a PirStanu, kdy se zaměřuji na tři zahraničněpolitická témata, kterými jsou migrace, přijetí eura a Green Deal. Zároveň jsou to témata, která jsou aktuální nejen v ČR, ale celkově v zemích EU a představují pro nás určitý závazek. Ve volebních programech pozoruji převážně postoje k těmto tématům, konkrétní politická opatření, kolikrát jsou v programech zmíněny, jaký důraz je na ně kladen a zároveň zda nějaké téma vykazuje prvky negativní kampaně.

5. 1 Analýza zahraničněpolitického programu hnutí ANO

5. 1. 1 Analýza postoje k migraci u hnutí ANO

Migrace je u volebního programu ANO zmíněna celkem dvanáctkrát a je umístěna nejpočetněji u vnitřní politiky. Stejná četnost umístění je pozorovatelná u zahraniční politiky, ale také hned v úvodu. Je důležité zmínit, že pod úvodem je podepsán sám Andrej Babiš, nikoliv jeho celá strana. Zde deklaruje, že tvrdě maká a že hájí národní zájem, což se odráží i na přístupu k migraci. ANO nepodporuje možnost většinového hlasování na půdě Rady EU v rámci zásadních otázek, kam právě řadí i migraci. V souvislosti s většinovým hlasováním ohledně migrace zde naráží na „Pirátostán“, z čehož se dají dedukovat dvě věci. Jednak zde můžeme vypožorovat prvky negativní kampaně, kdy je koalice Pirátů a Starostů označena negativním citovým zabarvením a jednak to, že je na migraci kladen důraz a pro stranu je toto téma prioritní (v sekci EU a zahraniční politice zde strana sama uvádí, že je boj proti ilegální migraci a terorismu klíčové téma). Také zde můžeme pozorovat jistý euroskeptismus, neboť strana konstatuje, že v žádném případě nebude svrchovanost českého státu předána Evropské komisi či Evropskému

parlamentu. Zároveň zde probíhá srovnání s TOP 09 a „Pirátostánem“, kdy jsou právě tyto strany označeny jako podporovatelé ilegální migrace, což ANO definuje jako „diktát“ z Bruselu (ANO 2021: 6–30).

Andrej Babiš se také pyšní úspěchem v roce 2018, kdy zarazil kvóty proti ilegální migraci. ANO odmítá nelegální migraci a uprchlické kvóty. Zmiňuje, že budou i nadále aktivně potlačovat nelegální migraci a že kvóty vytvořené EU budou vždy odmítnuty v jakékoli formě a za jakoukoli cenu. Zároveň ANO uvádí, že migraci je třeba zastavit a řešit tuto problematiku mimo Evropu. Konkrétní politická opatření jsou navrhována v rámci zrychlení deportace migrantů zpět do vlasti či nefinancování neziskových organizací, které podporují ilegální migraci a jejich postup bude i nadále nekompromisní (ANO 2021: 3–30).

5. 1. 2 Analýza postoje ke Green Dealu u hnutí ANO

Postoj ke Green Dealu hnutí ANO je poněkud hůře čitelnější. V samotném programu jsou zmíněny pouze závazky plynoucí z Pařížské dohody a evropské legislativy. Samotný Green Deal a jeho postoje k němu nejsou blíže specifikovány. Z toho můžeme usoudit, že se nejedná o prioritu, kterou by strana musela komunikovat více, než by bylo potřebné. Hnutí ANO dominuje u populace, která nedisponuje vyšším vzděláním, a zároveň převážnou část voličské základny tvoří důchodci, tudíž toto téma pro ně taktéž není klíčovým (Prokop, Daniel – Komárek, Jakub – Fabšíková, Nina 2021). Je zde ale poukázáno na množství financí, které v rámci závazků stát obdrží a může s nimi manipulovat. Pro stranu je to výhodné, neboť finance z evropských fondů lze využít převážně na realizaci plánů a projektů strany soustředící se na zlepšení zelených podmínek ke zkvalitnění života pro české občany. V předvolebním období tak tato skutečnost může být prezentována jako úspěch, který vyjednalo hnutí ANO (ANO 2021: 29–30).

V roce 2019 proběhlo na půdě Evropské rady jednání, které pojednávalo o strategickém plánu týkající se Zelené dohody. Andrej Babiš, jako zástupce České republiky, pro tento návrh hlasoval a zavázal tak Českou republiku k naplnění závazků dohody (Vláda České republiky 2019). Dle volebního programu, kde hovoří o evropské legislativě v sekci životního prostředí, tedy rozumíme, že dodrží závazky plynoucí z této dohody a Green Deal podporuje. Je ale nutné uvědomit si, že primárním zájmem jsou právě evropské finance, které na tuto problematiku budou vyjednány. Pokud bychom ale čerpaly ze zdrojů médií či facebookového profilu Andreje Babiše, převládají negativní konotace a nelze tak určit jednotlivý postoj.

5. 1. 3 Analýza postoje ohledně přijetí eura u hnutí ANO

Euro je ve volebním programu zmíněno pouze dvakrát, i tak je ale jednoznačná priorita a důraz na toto téma. Přijetí eura by znamenalo vzdát se české koruny, načež odkazují na silnou suverenitu země, která je dostatečně schopná tuto změnu zamítnout. Dle hnutí ANO by přijetí eura znamenalo přijmout změny, které by narušily exportní ekonomiku. Takový obrat by znamenal, že by se navýšila míra nezaměstnanosti a české firmy by přišly o značný podíl, neboť by byla odstraněna měnová překážka pro zahraniční investory. Stejně jako tomu bylo u migrace, zde se také jmenovitě objevují strany, které souhlasí s přijetím eura. Kritika hned v úvodu směřuje ke stranám TOP 09 a Pirátům. Představa, že by hnutí na tuto změnu přistoupilo je pro ANO nepřijatelná, neboť by takto ztratilo nezávislost v měnové a hospodářské politice a muselo by se podílet na dluzích ostatních států v eurozóně. Je tedy jasné, že zde není jediné pozitivní zhodnocení této změny a hnutí ANO je tak explicitně proti přijetí eura (ANO 2021: 6–15).

5. 2 Analýza zahraničněpolitického programu Pirátů a Starostů

5. 2. 1 Analýza postoje k migraci u Pirátů a Starostů

Koalice na migraci klade obrovský důraz, což je pozorovatelné u četnosti klíčových slov, které po součtu tvoří číslo 28. Zároveň je vytvořena samostatná sekce, která pojednává o samotné migraci. Piráti a Starostové mají zřetelně jiný postoj než je tomu u hnutí ANO či SPD. PirStan nehovoří o migraci jako o jednotném celku, ale na migraci je nahlíženo dvěma různými způsoby. Ten první popisuje nelegální migraci, která představuje bezpečnostní ohrožení a řešení, které zahrnuje povinné kvóty. Ty jsou předmětem kritiky (avšak ne v tak extrémním stylu), přičemž se v těchto názorech s ANO shodují. V rámci EU také navrhuji ochranu vnějších hranic a prevenci nelegální migrace. Upozorňují také na fakt, že téma migrace je zneužíváno extremisty a populisty, což má za následek poškození image v rámci EU.

Nabízejí ale i jiný pohled, kdy popisují Českou republiku jako stát, který je bezpečnostně a ekonomicky stabilní. Zahraniční pracovníci a studenti zde proto nacházejí útočiště, které poskytuje obohacení nejen pro ně, ale i pro samotný český stát. Podpora by se měla také dotýkat řešení příčin migrace v konkrétní oblasti, či že samotný integrační proces bude fungovat na principu postupného získání občanství. Zmiňují i výzvu před kterým stojí samotný stát, a to jest integrace těchto cizinců. Toto ekonomické a sociální začlenění nabízí PirStan prostřednictvím zefektivnění cizineckého řízení a integračních programů. PirStan také proklamuje, že Česká republika v rámci EU prosadí odpovědný přístup k prevenci migrace a že v prostředí domácí půdy bude snížena nadbytečná byrokracie. Migrace by se také měla stát objektem spolupráce, kdy PirStan slibuje posílení této kooperace u zemí, přes které vedou migrační trasy. Zároveň slibují posílení ochrany vnějších hranic pomocí tzv. *pre-screeningu* a hraniční řízení v rámci azylových žádostí. Je zmíněna i digitalizace, která se má týkat cizineckého řízení. Ve srovnání se stranou

ANO, která nepodporuje organizace snažící se o návratovou politiku, koalice volí podporu těchto organizací (Piráti a Starostové 2021: 295–300).

5. 2. 2 Analýza postoje ke Green Dealu u Pirátů a Starostů

Zelené dohodě ve volebním programu je věnováno poměrně malé množství informací, neboť je zmíněn pouze dvakrát. PirStan v rámci Green Deal konstatuje, že závazky, které jsme jako Česká republika učinila, budou podporovány se zaměřením na obnovu uhelných regionů, neboť spolupráce s Unii je klíčová. V otázce hospodaření peněz, které jsou přiděleny na ochranu biodiverzity, navrhuje koalice navýšit platy státním pracovníkům, kteří se zabývají životním prostředím. V sekci „vzájemně propojená dopravní výstavba“ PirStan kritizuje vládu Andreje Babiše kvůli absenci efektivní strategie a kvalitní infrastruktury, která je poté v rozporu se strategiemi, kterou ztělesňuje Green Deal. V návaznosti na obrannou a environmentální politiku EU je upozorněno na průnik těchto dvou politik. PirStan si tento průnik uvědomuje a toto propojení podporuje v rámci výzkumu. Zelená dohoda je tedy vnímána jako závazek evropských států a odstoupení od ní by znamenalo nesouznění s EU, která je pro český stát klíčová (Piráti a Starostové 2021: 274).

5. 2. 3 Analýza postoje ohledně přijetí eura u Pirátů a Starostů

U koalice Pirátů a Starostů se nejvíce prostoru dostalo právě euru, kdy bylo ve volebním programu zmíněno celkem sedmdesátkrát. Euro je tedy prioritou pro tuto koalici, kdy toto potvrdili vytvořením samostatné sekce a také velkou mírou klíčových slov, které odkazují na přijetí eura. PirStan vidí jisté výhody v přijetí eura, kdy hlavním argumentem je pohyb kurzů, který stojí české firmy a český stát několik desítek miliard. Rok 2021 by dle nich měl směřovat k přiblížení

se závazkům, které plynou z kodaňských kritérií, které jsme jako Česká republika přijala v roce 2004, kdy se stala součástí Evropské unie (European Commission 1993). Ve srovnání s politickou stranou ANO a SPD, která přijetí eura vnímá jako narušení suverenity ČR, je zde přijetí eura vnímán jen a pouze jako závazek, který není možný vykomunikovat či se ho zřeknout. Výhody PirStan vidí v posílení českých exportních firem a je to také nástroj, který sníží úroky ze státního dluhu. Je to ale i cestování nebo výhody plynoucí z členství v eurozóně. Narážíme také na opětovanou kritiku směřované k vládnoucímu období Andreje Babiše, kdy konstatují, že dluhopisy v EU v březnu 2021 měly třetí nejvyšší úrok, což finančně znevýhodňuje státní dluh. Aby bylo možné transformovat na měnu EU, je nutné stabilizovat kurz v rámci ERM II (Exchange Rate Mechanism).

Snahy PirStanu k přijetí eura jsou znatelné. Není to jen vstup Česka do ERM II, ale je to znovuzavedení funkce Národního koordinátora pro zavedení eura, poskytnutí informací o výhodách eura veřejnosti, daňové evidence v eurech pro české firmy a hlubší spolupráce s ČNB. Z tohoto vyvozují, že PirStan má jednoznačně pozitivní postoje k euru, nicméně si uvědomuje, že s aktuálním stavem české ekonomiky je nutné zlepšit podmínky tak, aby dostání závazků k přijetí eura probíhalo „hladkým“ způsobem. Jinými slovy koalice podotýká, že přechod na evropskou měnu vyžaduje efektivnější reformy a nástroje, avšak přijetí eura je pro Českou republiku nevyhnutelné. Proto je nezbytné, aby Česká republika činila vše pro to, aby přechod byl co nejvýhodnější (Piráti a Starostové 2021: 529–546).

5. 3 Analýza zahraničněpolitického programu hnutí SPD

5. 3. 1 Analýza postoje k migraci u hnutí SPD

Hnutí, kde je hlavním politickým lídrem Tomio Okamura se dá charakterizovat dvěma klíčovými požadavky. Jednak SPD usiluje o vystoupení z Evropské unie, za druhé je to odmítání migrace. Migrace byla ve volebním programu zastoupena nejvíce a její četnost činila číslo devět. Povinné kvóty pro uprchlíky jsou ostře kritizované, neboť se jedná o spojení migrace a “diktatury“ z Bruselu. V tomto případě je zde jasný nesouhlas s těmito kvótami a obecně s migrací, neboť se strana vymezuje proti těmto dvěma zásadním věcem a dá se říci, že tak tvoří ideologii strany. S odkazem na Tomáše G. Masaryka hned v preambuli SPD konstatuje, že hájí národní práva, přičemž nikdy nedopustí jejich odcizení. Odmítají také zvýhodnění či pozitivní diskriminaci na základě rasových, etnických či pohlavních identit. Migrace je vnímána jako narušitel svobody, bezpečnosti či kultury, což nesmí být odevzdáno, neboť na to jako ČR máme nárok.

SPD navrhuje opatření proti migraci, které by zahrnovalo změny v legislativě a také zefektivnění návratové politiky. Dle mezinárodních konvencí také nebudou poskytovat nelegálním migrantům azyl či jiná záchytná zařízení. Nelegální překročení hranic či nelegální pobyt je kvalifikován jako přestupek, kdy SPD navrhuje razantnější opatření, a to ve formě trestného činu. Strana se dále ostře vymezuje proti islamizaci Evropy, avšak upozorňuje, že nehlásá rasismus či nerespektování víry, ale je nutné pochopit, že česká kultura budovaná po staletí našimi předky může být takto narušena. V odstavci, kde SPD pojednává o migraci, je v souvislosti s ní zmíněn jasně negativní postoj směrem k islamizaci, což působí dojmem, že migrace a islamizace jsou totožné výrazy. Hnutí SPD využívá nesofistikovaných až extrémních slov směrem k migraci, přičemž podobné výrazy můžeme naléznout i u hnutí ANO. Stejně tak jako ANO nalézáme migraci

zmíněnou hned v preambuli, avšak s tím rozdílem, že zde SPD nejmenuje jiné politické subjekty, kteří k migraci přistupují vlídnějším způsobem. Dále je migrace zmíněna v bezpečnostní a zahraniční politice, avšak toto téma prostupuje značnou částí jednotlivých okruhů, které jsou v programatice zmíněny (Programy do voleb 2021).

5. 3. 2 Analýza postoje ke Green Dealu u hnutí SPD

Není překvapivé, že SPD „zelený úděl“ odmítá. Explicitně vyjádřený odmítavý postoj ale vnímáme směrem vůči Evropské unii, která touto politikou údajně zničí českou ekonomiku a „ožebračí“ české občany. Po tomto odmítavém postoji navazuje SPD celkovým přístupem k životnímu prostředí, přičemž tvrdí, že ochrana životního prostředí patří mezi priority této politické strany. Odkazuje také k prosazování postupného snižování emisí, což je mimo jiné obsah zelené politiky EU, čehož chtějí dosáhnout postupným zavíráním elektráren a jiných podniků, které využívají spalování uhlí. Snižování emisí chce SPD vyřešit tak, že omezí vývoz potravin, kdy poukazuje na nutnost soběstačnosti v souvislosti se základními potravinami. Není to tedy tak, že by se hnutí SPD o životní prostředí nezajímalo, problémem je zastřešení podpory environmentálního sektoru pod Evropskou unií (Programy do voleb 2021).

5. 3. 3 Analýza postoje k přijetí eura u hnutí SPD

Euro se vyskytuje celkem dvakrát v celém volebním programu, což je relativně nízký počet, avšak jeho vícenásobné zastoupení je zbytečné, neboť postoj vůči tomuto tématu je více než jasný. Nejvíce euroskeptická strana odmítá jakékoli „bláznivé“ projekty mezi něž patří přijetí eura. Explicitně se vymezuje proti vstupu do eurozóny, neboť to by znamenalo ztrátu suverenity a české koruny, která

představuje jeden ze symbolů české státnosti. Transformace měny patří mezi zásadní změny a pro SPD je nepředstavitelné, že by se takováto věc udála bez referenda. Stejně jako tomu bylo u ANO, i SPD používá argument ohledně zadlužení se v eurozóně. Odstrašujícím případem pro české občany by měla být ekonomická situace, ve kterém se ocitlo Řecko. Takováto dlouholetá krize způsobila, že členové eurozóny museli přijmout zodpovědnost za řecké dluhy (Programy do voleb 2021).

5. 4 Analýza zahraničněpolitického programu koalice SPOLU

5. 4. 1 Analýza postoje k migraci koalice SPOLU

Volební program SPOLU v zahraničněpolitické dimenzi zařazuje migraci do samostatného oddílu, přičemž je zde zmíněna celkem třikrát. Migrace nemůže být vyřešena pouze snahami samotné České republiky, a proto EU musí zefektivnit dohled nad vnějšími hranicemi, urychlit proces odmítnutých žadatelů o azyl a také je nutné systematicky a efektivně pomáhat v regionech, které jsou nestabilní. Každá země by měla disponovat právem na vytvoření si vlastních migračních stanovisek. Povinné kvóty jsou koalicí SPOLU odmítány, nicméně zaznívá podpora v ohledu lidských práv. Uprchlíckým táborům v rizikových lokalitách bude navýšena pomoc, která by měla umožnit důstojné podmínky a zároveň tak udržet tyto migranty v táborech, aby se snížily jejich snahy o směřování do Evropy. Nicméně předání *know-how* či vyplnění pracovních mezer kvalifikovanými pracovníky, bude podporován v rámci systému modrých karet. Tyto pozitivní stanoviska nacházíme i u PirStan, kteří si identicky uvědomují přisun vědomostní či potřebné pracovní síly (SPOLU 2021).

5. 4. 2 Analýza postoje ke Green Dealu koalice SPOLU

Stejně jako tomu bylo u všech výše zmíněných stran, i tato koalice staví téma životního prostředí ke klíčovému. Ochrana přírody je základní předpoklad k tomu, aby příští generace nestrádala. Green Deal je vnímán jako učiněný závazek, kterému je nutno dostát a snížit tak důsledky zatížení globálního světa způsobené klimatickými změnami. Jistá podobnost je zde s hnutím ANO, kdy koalice hovoří o vynaložení financí, které Česká republika obdrží v souvislosti se Zelenou dohodou. Tyto prostředky poté mohou být vynaloženy na modernizaci české ekonomiky, neboť investice zamíří do udržitelného rozvoje či obnovitelných

zdrojů, a to vytváří pracovní příležitosti českým inovativním firmám. SPOLU vnímá energetickou transformaci jako nevyhnutelnou, avšak vzhledem k energetické bezpečnosti, soběstačnosti a nezávislosti představuje tato transformace značné omezení. SPOLU by tak v ideálním případě kombinovalo jadernou energii s decentralizovanými obnovitelnými zdroji. I zde je poté velmi početně obsažena sekce zabývající se životním prostředím, avšak Green Deal se zde objevuje výslovně pouze jednou, což je opravdu nízký počet ve srovnání s například méně důležitým tématem, což je volba národního ptáka, která se v programu objevila celkem třikrát a to i v sekci pojednávající o zelené politice (SPOLU 2021).

5. 4. 3 Analýza postoje k přijetí eura koalice SPOLU

O přijetí eura volební program SPOLU vůbec nepojednává. Téma není nikde ani okrajově rozebíráno, jedinou výjimkou je možnost daňových evidencí pro české firmy, což ale nemá se samotným přijetím eura žádnou souvislost. Z toho vyvozují, že se jedná o konfliktní linii mezi koaličními stranami, a proto nebyl zveřejněn jednotný postoj k této tématice (SPOLU 2021).

6 Výsledky analýz

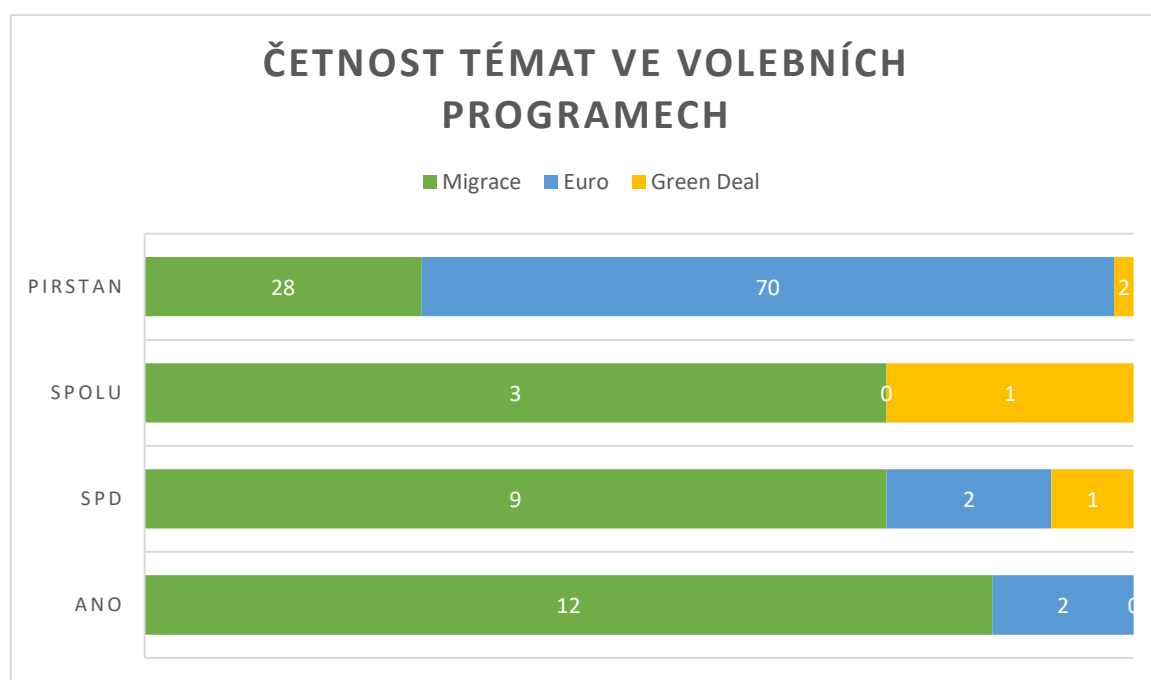
6. 1 Zahraničněpolitické téma jako objekt, kterému se dostalo nejvíce prostoru

Po manuální analýze volebních programů se migrace vyčlenila jako téma, které bylo v programatikách zmiňováno nejvíce. Hnutí ANO zmínilo migraci celkem dvanáctkrát. Migrace nebyla uvedena jen u kategorie zahraniční politiky (zde byla zmíněna třikrát), ale byla obsažena i v úvodní řeči samotného Andreje Babiše, a to také třikrát. Nejvíce byla obsažena u vnitřní politiky, a to celkem šestkrát. Euro bylo zmiňováno dvakrát a Green Deal přímo zmíněn nebyl. Stejně jako u hnutí ANO i u SPD migrace dominovala. SPD o Green Dealu pojednávala jen jednou a o euru jen dvakrát, zatímco u migrace tomu bylo celkem devětkrát. Stejně jako tomu bylo u hnutí ANO, migrace je situována ve více částech volebního programu, tedy v úvodu dvakrát, u bezpečnostní a obranné politiky třikrát a u zahraniční politiky dvakrát. U těchto dvou politických subjektů lze pozorovat similaritu a to taková, že migrace zasahuje do více částí volebního programu.

U volebního programu SPOLU taktéž dominovala migrace s tím rozdílem, že byla vytvořena samostatná kapitola pojednávající o migraci a právě pouze tam byla zmíněna třikrát. Euro v programatice zmíněno nebylo, pouze v souvislosti s účtováním českých firem v eurech, což s přijetím eura nemá žádnou souvislost. Green Deal byl zmíněn pouze jednou, a to v sekci pojednávající o životním prostředí. Piráti a Starostové uvedli volební program, který přesahoval devět set stran. Jejich programatika také zahrnuje otázky a odpovědi, uvedení aktuálního stavu a problematik, budoucích a probíhajících opatření či jejich vize. U všech výše zmíněných stran dominovala migrace, zde ale dominovalo euro. Euro bylo v programu zmíněno celkem sedmdesátkrát, Green Deal dvakrát a migrace dvacet osmkrát. Stejně jako u SPOLU zde byla vyhrazena samostatná kapitola

pojednávající o migraci, ale u PirStanu byla navíc vymezena i samostatná kapitola o euru.

Migrace dominovala u programatik vybraných politických stran a to u všech kromě PirStanu. Migrace je citlivé téma pro lidi různého věku a jak jsem výše uvedla, od velké migrační vlny, která proběhla v roce 2015, byla obava z migrace na prvních příčkách. To trvalo až do roku 2019, takže je zde patrný trend. I přes obavy z covidu-19 politické strany věnovaly migraci velký prostor, což je patrné i z utvoření samotné kapitoly, která pojednává jen a pouze o migraci (konkrétně u koalic SPOLU a Pirstanu). Zároveň je také možné, že koalice tento důraz na migraci kladly strategicky, neboť migrace se stala objektem negativní kampaně a koalice tak byly nuceny předat voličům informace, které nepodléhaly dezinformacím.

Zdroj: Volební programy PirStan, SPOLU, SPD, ANO, vlastní zpracování

6. 2 Zahraničněpolitické téma jako objekt negativní kampaně

Po důkladné analýze volebních programů jednotlivých stran jsem se snažila najít téma, které vykazuje prvky negativní kampaně. To jsou tedy takové prvky, které se snaží uškodit politickému aktérovi, což je v mém případě politická strana či samotný politický aktér. Pokud pominu antisystémovou stranu Tomia Okamury, která se vymezuje vůči celé aktuální podobě zahraniční politiky a tématům s ní spojené, docházím k závěru, že toto téma oplývající negativním zacházením je jednoznačně migrace. Velice pozorovatelné to je u volebního programu hnutí ANO, které nejen zvolilo velice obětavý a pronikavý název volebního programu („Až do roztrhání těla“!), ale hned v úvodu je vytyčeno pět bodů, na kterých přímo Andrejovi Babišovi záleží.

Volební program hnutí ANO je rozdělen do dvou částí. Druhá část pojímá o všemožných sektorech domácí i zahraniční politiky, avšak ta první je jakési sdělení voličům Andreje Babiše pod kterou je navíc sám podepsán. To tedy působí dojmem, kdy Andrej Babiš tento mediální výstup sděluje přímo jeho osobou. V této části je právě obsažena migrace, která je okomentována a směřována proti TOP 09 a „Pirátostánu“. Už samotné označení Pirátů a Starostů vykazuje jakési nerespektování a jednoznačné vymezování se. Zároveň je migrace okomentována jako záležitost, která se jen a pouze plní na příkaz samotného Bruselu, a následky z migrace jsou interpretovány jako ohrožující prostředek, který změní českou kulturu a český způsob života. Koalice PirStan je také kritizována za požadování většinového hlasování na půdě EU v důležitých otázkách jako je třeba migrace. Andrej Babiš také představuje jakých výsledků v oblasti migrace dosáhl, kdy odkazuje k zaražení kvót proti nelegální migraci v roce 2018. Je sice pravdou, že ještě v extrémnějším smyslu se k migraci vyjadřuje SPD, avšak lze nalézt odlišnosti. Čím se ale tyto dvě strany liší je fakt, že SPD ve svém volebním programu u migrace nepoužívá negativní politické sdělení směrem k politickým

stranám či politickým osobnostem. Při analýze programu ANO jsem si také všimla, že jmenování politických stran a jejich špatné konání je explicitně zmíněno i v souvislosti s domácí politikou několikrát, což jsem si u jiných politických stran nevšimla (je pravdou, že například PirStan naráží na špatné kroky přechozí vlády, avšak nikdy nejmenuje explicitně danou stranu).

Je také nutné se zaměřit na samotné zasazení těchto útoků v samotné programatice, kde je umístěno hned v úvodu tak, aby to byla jedna z prvních věcí, kterou si volič přečte. Jak ukazuje graf, nejpočetnější základnu hnutí ANO tvoří senioři, kteří jsou z celkové populace mediálně a informačně nejvíce negramotní a je tedy jasné, že tato strategie bude Babišem uplatněna (Median 2017). Pokud bychom nevycházeli pouze z volebních programů a chtěli bychom si tuto hypotézu ověřit, český předvolební boj v roce 2021 představoval negativně namířenou kampaň obecně proti PirStanu, z větší míry konkrétně proti Pirátům, kdy hlavním argumentem byla otevřenost vůči migraci. Nejvíce obávanými soupeři byli pro hnutí ANO koalice PirStan a SPOLU. Například na facebookovém profilu Andreje Babiše můžeme najít souvislost s tím, jak snižovat volební šance obou koalic. Babiš odkazuje na heslo „Volit SPOLU znamená volit Piráty“ a v příspěvku tak odkazuje na spolupráci SPOLU a proimigrační strany, Pirátů (Andrej Babiš 2021).

6. 3 Zahraničněpolitické téma jako objekt nejvyšší názorové odlišnosti

Po analýze jednotlivých programatik jsem byla schopná pochopit a určit, jak se strany k jednotlivým tématům vyjadřují a jaká jsou jejich stanoviska, což mi umožnilo porovnat jednotlivé názory napříč politickými stranami. Nejvyšší podobnost byla u koalic SPOLU a PirStan, které spolu sdílejí opravdu stejné stanovky ve většině témat na úrovni zahraničněpolitické dimenze. U migrace spolu sdílejí stejná stanoviska, kdy jsou proti povinným kvótám a zároveň si uvědomují příliv mozků, který skrz migraci může nastat. U Green Dealu to stanovisko bylo opět stejné, kdy se obě strany zavázaly dostát závazkům, které bylo pod střechou

EU učiněno (u hnutí ANO bylo zmíněno dostání závazkům, které plynou z evropské legislativy, avšak přímo Green Deal tam uveden není a tento význam je tak skryt). I přes značné shody u těchto dvou koalic je jedna oblast, která je rozdílná.

Zatímco panuje téměř jednoznačná shoda v názorech SPOLU a PirStanu, hnutí ANO v některých směrech souhlasí s SPD a většinou zase s oběma koalicemi. Tato názorová odlišnost je tedy nejvíce viditelná na postojích ohledně přijetí eura. Hnutí ANO explicitně odmítá přijetí eura, neboť by to znamenalo odevzdání suverenity v měnové a hospodářské politice. Hnutí Tomia Okamury je zde názorově totožné, neboť odmítá být součástí Evropské unie, pod kterou je společná měna zaštiťována. Pirátská strana považuje euro za benefiční v mnoha oblastech, například v těch exportních, avšak konstatuje, že je nutné stabilizovat kurz koruny vůči euru a udělat několik dílčích kroků, aby na přijetí eura byla Česká republika připravena. Jinými slovy PirStan je pro přijetí eura, avšak ne v situaci, kdy není zajištěná ekonomická stabilita České republiky. Dalším politickým subjektem je koalice SPOLU, která ve svém volebním programu nemá ani jednu zmínku o přijetí eura. Nicméně to, že téma v koaličním programu není zveřejněno nutně neznamená, že jsou jiná důležitější témata nebo že téma není prioritní. Protože je koalice tvořena ze 3 stran, je pravděpodobné, že v určitých názorech se strany zkrátka neshodnou. Předpokládám tedy, že se jedná o konfliktní linii mezi stranami a nemohlo tak dojít k představení jednoznačného postoje k euru. Jediným kompromisem, na kterém se koalice shodla je provádění daňových evidencí v eurech, avšak to nemá se splněním závazku vůči euru téměř žádnou souvislost.

6. 4 Kontext řešených témat a obecných postojů strany

Co se týká postojů jednotlivých stran v širším kontextu k daným problematikám, tak můžeme vidět, proč vlastně některé strany neřeší některá témata. Diskuze o euru v českém prostředí téměř není a může za to i roztržitost v názorech politických stran i nezájem občanů o toto téma. Zatímco SPD, ANO a ODS se staví dlouhodobě proti přijetí eura, tak naopak strany jako Piráti, Starostové, TOP 09 a KDÚ-ČSL se staví spíše pro jeho přijetí (Novinky 2019). Pokud se zpětně ohlédneme na volební program například u SPOLU, tak je jasné proč téma euro není v jejich volebním programu řešeno. Hlavním lídrem této koalice je bezpochyby ODS, která získala premiérské křeslo po volbách 2021, avšak zbylé dvě strany jsou pro jeho přijetí. Tato názorová rozdílnost tak byla vyřešena pouhým přehlédnutím tohoto tématu a jeho neřešením, aby nedocházelo ke konfliktům v rámci koalice. Na druhou stranu zde máme koalici Pirátů a Starostů, kde jsou oba subjekty pro přijetí této měny, což se odráží taktéž na volebním programu, kde téma euro je kladně řešeno.

U Green Dealu můžeme vidět ještě větší názorové střety, které ale neprobíhají v rovině přijetí nebo nepřijetí Green Dealu, ale v rámci dopadů, jaké Green Deal může mít a v rámci toho, jak se dotkne české ekonomiky a průmyslu. Každá strana souhlasí s tím, že životní prostředí by se mělo řešit, což patrně vychází i z toho, že v České republice je toto téma populární mezi širokou veřejností. Liší se tak pouze už jen obsah, jakým se téma životního prostředí bude řešit. Zatímco SPD, která je proti čemukoliv, co vzejde z Evropské unie, je proti této dohodě a chce dělat zelenou politiku v rámci České republiky, tak aby byla co nejpomalejší a nedotkla se v nejbližší době českého průmyslu, tak ostatní strany otvírají téma na poli Evropské unie. To, že politici ovlivňují myšlení a chování občanské společnosti již bylo představeno v první části práce. Nyní na základě tohoto odkáží na místopředsedu Evropské komise Franse Timmermanse, který deklaroval že kdokoliv, kdo dokáže o Green Dealu přesvědčit Čechy, tak přesvědčí

každého (Timmermans, Franse 2022). Skepse, která je pozorovatelná vůči tvrdým podmínkám Green Dealu, se odráží i na současném chování vlády, kdy během nedávno skončenému předsednictví v Radě EU byla naše vláda ochotná dotáhnout Green Deal na evropské úrovni a schválit jej. To se dá ovšem považovat spíše za pragmatický krok našeho předsednictví, jelikož nastupující Švédsko je známé právě kvůli tomu, že chce co nejtvrďší opatření v rámci Green Dealu, a hrozilo by tak, že by byly schváleny kroky, které by byly mnohem více citelné pro český průmysl a ekonomiku. Na druhou stranu je toto využito opozicí ANO a SPD ke kritice vlády, která dle opozice měla využít předsednictví k zablokování Green Dealu (ČT24 2022).

V první části práce bylo popsáno, jak politici dokáží s migrací manipulovat a ovlivnit tak myšlení lidí, kteří se začnou obávat migrantů. Zároveň bylo popsáno výše, že se toto téma stalo předmětem negativní kampaně především u ANO, které toto téma otevíralo. Taková rétorika nezůstala bez ohlasu ani v Evropě, kde byl Andrej Babiš považován za politika, který se snaží vyhrát volby stejným způsobem jako Robert Fico na Slovensku v roce 2016. Zároveň touto rétorikou útočil především na hlavního lídra ve volbách Ivana Bartoše a jeho stranu Piráty (Aktuálně 2021). Nutné dodat, že takové útoky byly možné jenom s přispěním samotného Ivana Bartoše, který od roku 2009 deklaroval, že by neměl problém s Evropou bez hranic, tedy s Evropou, kde by mohlo být velké zastoupení muslimů. Názor změnil až před volbami v roce 2021, kdy začal s tvrzeními, že muslimská Evropa by byla problémem a za příklad udával Francii a Německo. Taková změna postoje ale přišla příliš pozdě na to, aby toto téma nebylo možné využít ve volebním souboji (Novinky 2021).

7 Závěr

Volební rok 2021 byl silně zasáhnut několika vlivy, které přicházely během uplynulých let. Nejvíce tehdy hýbala světem pandemie onemocnění covid-19. Během této doby vládl Andrej Babiš a vzhledem k situaci, která zde byla, se každý krok tehdejší vlády odrážel ve volební náladě. Obyvatelstvo se rozdělilo na ty, kdo hájili kroky tehdejší vlády, a na ty kdo je odsuzovali. Právě kvůli tomu se zde objevovala především domácí témata, která měla cílit na vnímání voličů mnohem více než tomu bylo u zahraničněpolitického dění. Přesto alespoň v druhé řadě se objevovala témata, která řešila zahraniční politiku, a právě na tyto témata se má bakalářská práce zaměřila.

Na základě závazků, ke kterým jsme se jako Česká republika zavázali, jsem vybrala tři témata: migraci, Green Deal a přijetí eura. Pomocí obsahové analýzy, což je metodologie, která zkoumá výhradně obsah politické komunikace, jsem analyzovala jednotlivé stanovky politických aktérů ke konkrétním tématům. Jako zástupné dokumenty jsem si zvolila volební programy daných stran jakožto relevantní datový korpus, neboť se předpokládá, že tyto programy jsou oficiálním sdělením pro voliče, které informují o postojích a následných akcích, které po zvolení budou vítězné politické činit. Ještě před samotnou analýzou jsem si zvolila celkem tři výzkumné otázky, jež byly klíčové pro určení vytyčeného cíle, kterého jsem chtěla dosáhnout.

Zajímalo mě, které z předem vybraných témat mělo ve volebních programech nejvíce prostoru. Jednoznačně nejvíce pozornosti bylo věnováno migraci, která dominovala u třech politických subjektů. Dvě politické strany měly migraci dokonce vyčleněnou jako samostatnou kapitolu, a to konkrétně koalice Pirátů a Starostů a SPOLU. Migrační rétorika je proslulá v USA, kdy velké množství prezidentů toto téma zařadilo mezi svá politická sdělení, neboť bezpečnost občana je jednou z klíčových hodnot člověka samotného. Zároveň se migrace stala silně sekuritizovanou, a to platí i pro české volební klání v roce

2021. Tímto se také potvrdil dlouhodobý trend migrace jako tématu, které ve volebních programech dominuje.

Vedení negativní kampaně je nástroj, který v demokratickém prostředí není nijak ošetřen, neboť souvisí se základními lidskými demokratickými svobodami. Volební program hnutí ANO vykazoval prvky negativní kampaně, hned v úvodu programatiky například označil „Pirátostán“ a TOP 09 za ty, kteří otevřeně podporují migraci. Koalice SPOLU a PirStan byly jednoznačně konkurenčními stranami v rámci volebního klání a Babišova strategie se tomuto faktu musela přizpůsobit. Migrace byla ideálním tématem, na které voliči slyší, a proto se vůči přívětivé migrační politice u koalic musel značně vymezit. Není ale pravdou, že tyto koalice jsou migraci otevřené. Stejně jako hnutí ANO nesouhlasí s evropským systémem povinných kvót a jediná přívětivost, kterou zde lze sledovat, se týká legální migrace. Toto vedení negativní kampaně jsme mohli zpozorovat u prezidentských voleb v roce 2023, kdy Andrej Babiš vyhrožoval válkou, kterou podle něj chtěl protikandidát Petr Pavel (Dragoun, Radek — Endrštová, Michaela 2023).

Třetí výzkumná otázka si stanovila za cíl zjistit, jaké téma v celkem čtyřech volebních programech vykazovalo nejvíce názorových odlišností. Velká shoda v postojích a názorech existovala mezi koalicemi PirStan a SPOLU, které se kromě jednoho shodovaly ve všech stanovených tématech. Přijetí eura vykazovalo ve volebních programech největší názorovou odlišnost, přičemž SPD a ANO mělo jednotný názor. Tyto strany explicitně odmítají přijetí eura, neboť nedovolí, aby měnová a hospodářská politika spadala pod pravomoc Evropské unie. Piráti a Starostové jsou pro přijetí eura. Jednak kvůli podpoře zahraničního obchodu nebo například cestování a jednak protože je to závazek, kterému jako člen Unie musíme dostát. Konstatují však, že je nutné splňovat určité podmínky k tomu, aby přechod na společnou měnu probíhal v ideální a efektivní rovině. Koalice SPOLU ve svém volebním programu přijetí eura vůbec neřeší, což ale

neznamená, že pro ni není prioritním či důležitým tématem, na vině je neshoda mezi stranami koalice ohledně této problematiky.

Ve své bakalářské práci jsem došla k jistým závěrům, na které by mohlo být navázáno v rámci jiných studií. Já jsem se zabývala pouze volbami v roce 2021, avšak bylo by zajímavé sledovat, zda se migrace stane i v příštích volbách objektem negativní kampaně. Nehledě na to, jestli bude nadále probíhat válka na Ukrajině, by bylo zajímavé pozorovat, zda bude migrace v příštích volbách akcentována stejně razantně, neboť tato rétorika by poté byla směřována i k uprchlíkům z Ukrajiny. Ve spojitosti s válkou na Ukrajině by bylo věcné provést analýzu u příštích voleb na mezinárodní bezpečnost, u které je možné předpokládat, že se stane jedním z předních témat volebních kampaní. Jak jsem konstatovala v teoretické části, na životní prostředí a Green Deal je obecně nahlíženo pozitivně, i když jim ve volebních programech nebylo dáno moc prostoru. Otázkou však je, jak se tato skutečnost bude měnit s příchodem postupných konkrétních kroků Evropské unie v oblasti zelené politiky, které budou zasahovat do běžného života lidí.

8. Resumé

This bachelor's thesis deals with the electoral campaign in the period of the elections to the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic in 2021. My aim is to analyse the electoral programmes of four selected political parties that received a mandate after the elections. In the electoral programmes of the parties in question I deal with the foreign policy dimension, selecting topics that are relevant for the member states, are included in the electoral programmes and relate to the issues of the European Union. These topics represent certain commitments for the Czech Republic that must be fulfilled.

A content analysis was used to analyse the election programmes, evaluating the selected topics according to certain criteria. I also used manual analysis to determine the frequency of keywords in the election programmes, which also helped me answer one of the research questions. Subsequently, I determined the parties' stances, the emphasis on the selected issues, observed whether there were elements of negative campaigning in the electoral programs, and also what specific policy measures the party proposed on foreign policy issues.

During the analysis of the election programmes, it became clear that each party perceives these issues differently. The theme that absolutely dominated the election programmes was migration. Migration was the most mentioned topic in three parties and it was also the topic where elements of negative campaigning were observed, specifically in the political party ANO. This party placed the names of political parties in order to point to the statutes that Andrej Babiš's party rejects. It explicitly listed the parties that represented the biggest competition for the ANO political party in the 2021 elections, which were the coalitions SPOLU and PirStan.

One of the main criteria was attitudes towards selected issues, which is generally the aim of election programmes. In most cases, the two coalitions agreed in their views, with the SPD, as an anti-system party, always expressing negative views on these topics and ANO mostly agreeing with the SPD's positions. The biggest difference of opinion was observed on the issue of the adoption of the euro, with SPD and ANO opposing the adoption, PirStan being open to this issue and the SPOLU coalition not expressing any opinion on it. This suggests that both coalitions are pro-European, while the other two parties are perceived as Eurosceptic.

One of the main criteria was attitudes towards selected issues, which is generally the aim of election programmes. In most cases, the two coalitions agreed in their views, with the SPD, as an anti-system party, always expressing negative views on these topics and ANO mostly agreeing with the SPD's positions. The biggest difference of opinion was observed on the issue of the adoption of the euro, with SPD and ANO opposing the adoption, PirStan being open to this issue and the SPOLU coalition not expressing any opinion on it. This suggests that both coalitions are pro-European, while the other two parties are perceived as Eurosceptic.

Analyzovaná data

ANO (2021). *Až do roztrhání těla! Ten jediný program, který potřebujete. Jako vždycky.* (<https://www.anobudelip.cz/file/edee/2021/ano-volebniprogram.pdf>, 28. 1. 2023).

Piráti a Starostové (2021). *Volební program 2021* (PIRÁTI_A_STAROSTOVÉ_VOLEBNÍ_PROGRAM.pdf (piratiastarostove.cz), 14. 2. 2023).

Programy do voleb (2021). *SPD volební program* (<https://2021.programydovoleb.cz/strana/svoboda-a-prima-demokracie---spd/volebni-program>, 15. 2. 2023).

SPOLU (2021). *Spolu dáme Česko dohromady. Volební program.* (<https://www.spolu21.cz/assets/documents/program/program.pdf>, 12. 2. 2023).

Seznam literatury

Abou-Chadi, Tarik (2018). Electoral competition, political risks, and parties' responsiveness to voters' issue priorities. *Electoral Studies* 55 (1), s. 99–108.

Aktuálně (2021). *Babiš používá stejné triky jako Fico. Migrace je neexistující problém, píše Slováci* (<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/babis-podle-listu-dennik-n-vyuziva-v-kampani-neexistujici-pr/r~f123ac84228b11eca824ac1f6b220ee8/>, 17. 4. 2023).

Aldrich, H. John – Sullivan, L. John – Borgida, Eugene (1989). Foreign Affairs and Issue Voting: Do Presidential Candidates "Waltz Before A Blind Audience?". *The American Political Science Review* 83 (1), s. 123–141.

Andrej Babiš (2021). In: Facebook [online] (<https://www.facebook.com/AndrejBabis/photos/a.324695871000397/2360137600789537/>), 25. 1. 2023).

Asociace pro mezinárodní otázky (2009). *Migrace* (<https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Migrace-CSD1.pdf>), 31. 3. 2023).

Bekaert, Geert – Harvey, R., Campbell – Lundblat, T., Christian – Siegel, Stephan (2013). The European Union, the Euro, and equity market integration. *Journal of Financial Economics* 109 (3), s. 583–603.

Borgeat, Quentin (2022). Hit the right target! The Role of Issue Saliency among a Party's Potential Voters as a Determinant of the Party's Issue Emphasis in Switzerland. *Swiss Political Science Review* 28 (2), s. 209–229.

Brummer, Klaus – Harnisch, Sebastina – Oppermann, Kai – Panke, Diana (2019). *Foreign policy as public policy? Promises and pitfalls* (Manchester University Press: Manchester).

Brundidge, Jennifer – Rice, E. Ronald (2009). Political engagement online: do the information rich get richer and the like-minded more similar? In: Chadwick, Andrew – Howard, N. Philip eds., *Routledge Handbook of Internet Politics* (Routledge: London), s. 144–156.

Budge, Ian (2015). Issue Emphases, Saliency Theory and Issue Ownership: A Historical and Conceptual Analysis. *West European Politics* 38 (4), s. 761–777.

Búry, Tomáš (2010). Maastrichtská kritéria a jejich kritika. *AMO*. Březen 2010 (<https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz-BP-2010-31.pdf>), 7. 4. 2023).

Cabada, Ladislav (2002). *Úvod do studia politické vědy* (Eurolex Bohemia: Praha).

Claeys, Grégory – Tagliapietra, Simone – Zachmann, Georg (2019). How to make the European Green Deal work. *Policy Contribution* 13 (1), s. 1–21.

CVVM (2021a) *Členství České republiky v Evropské unii očima veřejnosti – červenec* 2021

(https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5442/f9/pm210826.pdf, 30. 3. 2023).

CVVM (2021b). *Veřejnost o svých obavách z různých hrozeb a o očekáváních do budoucna* – listopad/prosinec 2021

(https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5503/f9/ov220204.pdf, 30. 3. 2023).

Český statistický úřad (2023). *Výsledky voleb a referend* (<https://www.volby.cz/>, 17. 4. 2023).

ČT24 (2022). *Končí české předsednictví. Z Bruselu i Strakovy akademie zní chvála, opozice kritizuje třeba Green Deal* (<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3554395-konci-ceske-predsednictvi-z-bruselu-i-strakovy-akademie-zni-chvala-opozice-kritizuje>, 17. 4. 2023).

Debus, Marc – Tosun, Jale (2021). The manifestation of the green agenda: a comparative analysis of parliamentary debates. *Environmental Politics* 30 (6), s. 918–937.

Dragoun, Radek – Endrštová, Michaela (2023). Babiš sází na strach z války. Nesmysl, prezident o ničem nerozhoduje, říkají experti. *Aktuálně.cz*, 17. 1. 2023 (<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/billboardy-babis-valka/r~e2b7196295bf11ed9ae20cc47ab5f122/>, 21. 3. 2023).

Duval, Dominic – Pétry, Francois (2019). Time and the Fulfillment of Election Pledges. *Political Studies* 67 (1), s. 3–266.

Eshbaugh-Soha, Matthew – Juenke, Gonzales Erik (2021). The Politics of the President's Immigration Rhetoric. *American Politics Research* 50 (1), s. 117–130.

European Commission (1993). *European Council in Copenhagen – Conclusions of the Presidency* (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_93_3, 1. 3. 2023).

Evropská rada (2019). *Závěr ze zasedání Evropského parlamentu 12. prosince 2019* (<https://www.consilium.europa.eu/media/41773/12-euco-final-conclusions-cs.pdf>, 29. 3. 2023).

Evropská rada (2022). *Reforma azylového systému* (<https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/eu-asylum-reform/>, 31. 3. 2023).

Evropská rada (2023). *Infografika – Terorismus v EU: fakta a čísla* (https://www.consilium.europa.eu/cs/infographics/terrorism-eu-facts-figures/?fbclid=IwAR1okP1_j_Q6ccWdBuZYIRsVSFartpfgSXYEHb0CnAfBrakSHjSwdYOR4sQ, 31. 3. 2023).

Evropský parlament (2020). *Migrační krize v Evropě* (<https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20170629STO78631/migracni-krize-v-evrope>, 31. 3. 2023).

Fetting, Constanze (2020). The European Green Deal. *European Sustainable Development network*. Prosinec 2020 (https://www.esdn.eu/fileadmin/ESDN_Reports/ESDN_Report_2_2020.pdf, 17. 4. 2023).

Fiala, Petr – Mareš, Miroslav (1998). Programatika politických stran. *Politologický časopis* 1998 (1), s. 5–20.

Fiala, Petr – Pšeja, Pavel – Mareš, Miroslav (1998). Vývoj politických stran a jejich systému po listopadu 1989. In: Večerník, Jiří eds., *Zpráva o vývoji české společnosti 1989–1998* (Academia: Praha).

Garramone, M. Gina (1984). Voter Responses to Negative Political Ads. *Journalism Quarterly* 61 (1), s. 250–259.

Guinaudeau, Benjamin – Guinaudeau, Isabelle (2022). (When) do electoral mandates set the agenda? Government capacity and mandate responsiveness in Germany. *European Journal of Political Research* 61 (1), s. 1–23.

Guinaudeau, Isabelle – Persico, Simon (2018). Keeping promises: Necessary conditions for the fulfillment of electoral pledges. *Revue Française de Science Politique* 68 (2), s. 215–237.

Günter, Olzog – Liese, Hans-Joachim (1999). *Die politischen Parteien in Deutschland* (Olzog: Mnichov).

Haselmayer, Martin – Meyer, M. Thomas – Wagner, Markus (2019). Fighting for attention: Media coverage of negative campaign messages. *Party Politics* 25 (3), s. 412–423.

Haselmayer, Martin (2019). Negative campaigning and its consequences: a review and a look ahead. *French politics* 17 (1), s. 355–372.

Havlík, Vlastimil – Havlík, Vratislav (2018). Europe to Easy Money: Europeanization of Party Manifestoes in the Czech Republic. *Acta Politologica* 10 (1), s. 17–35.

Hess, Stephen (1980). Politics: Does Foreign Policy Really Matter? *The Wilson Quarterly* 4 (1), s. 96–112.

Jamieson, H. Kathleen – Waldman, Paul – Sheer, Susan (2000). Eliminate the Negative? Categories of Analysis for Political Advertisements. In: Thurber, A. James – Nelson, J. Candice eds. *Crowded Airwaves: Campaign Advertising in Elections* (Brookings Institution Press: Washington D.C.).

Kaye, K. Barbara —Johnson, J. Thomas (2002). Online and In the Know: Uses and Gratifications of the Web for Political Information. *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 46 (1), s. 54–71.

Kostlán, David (2014). Kritický pohled na bezpečnostní diskurz migrace. *Sociológia* 46 (4), s. 393–411.

Krippendorff, Klaus (1969). What's Wrong with Content Analysis: A Methodological Critique. *University of Pennsylvania*. Červen 1969 (https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1838&context=asc_papers, 17. 4. 2023).

Kubáček, Jan (2012). *Slovník politického managementu a volebního marketingu* (Grada Publishing: Praha).

Lacy, Stephen – Watson, R. Brendan – Riffe, Daniel – Lovejoy, Jennette (2015). Issues and Best Practices in Content Analysis. *Journalism and Mass Communication Quarterly* 92 (4), s. 1–21.

Lane, J. Erik – Errson, Svante (1987). Multipartism. In: Holler, M.J. (eds). *International Studies in Economics and Econometrics* (Springer: Dordrecht), s. 153–172.

Lebedová, Eva (2005). *Od lokálních mítinků k politickému marketingu: teorie a vývoj politické komunikace a volebních kampaní* (Mezinárodní politologický ústav: Brno).

Lebedová, Eva (2013). *Voliči, strany a negativní kampaň* (SLON: Praha).

Leonard, Mark – Pisani-Ferri, Jean – Shapiro, Jeremy – Tagliapietra, Simone – Wolff, Guntram (2021). *The Geopolitics of the European Green Deal* [Research report].

Lipsitz, Keena – Geer, G. John (2017). Rethinking the Concept of Negativity: An Empirical Approach. *Political Research Quarterly* 70 (9), s. 1–37.

MEDIAN (2017). *Výzkum pro volební studio ČT*. (https://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2017/10/Vyzkum_pro_volebni_studio.pdf, 22.1. 2023).

Migraceonline (2021). *Migrace v ČR* (<https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/migrace-v-cr-fakta-a-cisla>, 30. 3. 2023).

Ministerstvo financí České republiky (2020). *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou – 2020* (<https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2020/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskeh-konve-40143>, 1. 4. 2023).

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2020). *Volný pohyb osob* (<https://www.mpsv.cz/volny-pohyb-osob-1>, 30. 3. 2023).

Ministerstvo vnitra České republiky (2021). *Volební kampaň* (<https://www.mvcr.cz/volby/clanek/volebni-kampan.aspx>, 30. 3. 2023).

Moravcsik, Andrew (1994). Why the European Union Strengthens the State: Domestic Politics and International Cooperation. *Center for Economic Studies* 52 (1), s. 79.

Müller, Harald (2014). US and European IR Communities and Foreign Policy. *European Review of International Studies* 1 (1), s. 88–97.

Novinky (2019). *Přijmout euro? Politici se neshodnou, proti je Babiš i ODS* (<https://www.novinky.cz/clanek/domaci-prijmout-euro-politici-se-neshodnou-proti-je-babis-i-ods-40304795>, 17. 4. 2023).

Novinky (2021). *Bartoš: S muslimskou Evropou už problém mám. Názor mi změnilo Německo* (<https://www.novinky.cz/clanek/domaci-bartos-s-muslimskou-evropou-uz-problem-mam-nazor-mi-zmenilo-nemecko-40372907>, 17. 4. 2023).

OSN (2015). *Pařížská dohoda* (https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf, 1. 4. 2023).

Petrocik, R. John (1996). Issue Ownership in Presidential Elections, with a 1980 Case Study. *American Journal of Political Science* 40 (3), s. 825—850.

Prokop, Daniel – Komárek, Jakub – Fabšíková, Nina (2021). Analýza volebního chování ve sněmovních volbách 2021. *PAQ RESEARCH*. 1. 12. 2021 (https://www.paqresearch.cz/post/analyza_volby_2021, 2. 2. 2023).

Raunio, Tapio – Wagner, Wolfgang (2020). The party Politics of Foreign and Security Policy. *Foreign Policy Analysis* 16 (1), s. 515–531.

Risse, Thomas (2014). The Euro between national and European identity. *Journal of European public policy* 10 (4), s. 487–665.

Schubert, Klaus (1991). *Politikfeldanalyse* (VS Verlag für Sozialwissenschaften: Wiesbaden).

Sides, John (2007). The Consequences of Campaign Agendas. *American Political Research* 35 (4), s. 465–448.

Silvestri, N. Vito (2018). Television's Interface With Kennedy, Nixon, and Trump: Two Politicians and One TV Celebrity. *American Behavioral Scientist* 63 (7), s. 971–1001.

Sio de Lorenzo – Weber, Till (2014). Issue Yield: A Model of Party Strategy in Multidimensional Space. *American Political Science Review* 108 (4), s. 870–885.

Soroka, N. Stuart (2014). *Negativity in Democratic Politics, Causes and Consequences* (Cambridge University Press: New York).

Steffani, Winfried (1997). *Gewaltenteilung und Parteien im Wandel* (VS Verlag für Sozialwissenschaften: Wiesbaden).

Stem (2022). *Česká (ne)transformace 2022* (<https://www.stem.cz/ceska-netransformace-2022/>, 29. 3. 2023).

Steppat, Desiree – Castro, Laia (2022). Content Analysis in the Research Field of Election Campaign Communication. In: Oehmer-Pedrazzi, Franziska – Kessler, H. Sabrina – Humprecht, Edda – Sommer, Katharina – Castro, Laia eds., *Standardisierte Inhaltsanalyse in der Kommunikationswissenschaft* –

Standardized Content Analysis in Communication Research (Springer VS: Wiesbaden), s. 313–327.

Swanson, L. David – Mancini, Paolo (1996). *Politics, Media, and Modern Democracy* (Praeger Series in Political Communication: London).

Timmermans, Franse (2022). [ústní sdělení]. 26. 9. 2022 (místopředseda Evropské komise).

Transparency International (2021). *Poslanecká sněmovna 2021, Financování*. (<https://www.transparentnivolby.cz/snemovna2021/financovani/>, 15. 12. 2022).

Varkočková, Martina (2019). Obsahová analýza. In: Beneš, Vít – Drulák, Petr eds., *Metodologie výzkumu politiky* (SLON: Praha).

Vergeer, Maurice (2012). Politics, elections and online campaigning: Past, present . . . and a peek into the future. *Sage Journals* 15 (1), s. 9–17.

Vláda České republiky (2019). *Předseda vlády Andrej Babiš jednal na Evropské radě o klimatické změně* (<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/predseda-vlady-andrej-babis-jednal-na-evropske-rade-o-klimaticke-zmene-178471/>, 1. 3. 2023).

Wondreys, Jakub (2021). The „refugee crisis“ and the transformation of the far right and the political mainstream: the extreme case of the Czech Republic. *East European Politics* 37 (4), s. 722–746.